JÁ NECHAL SVĚT JÍT KOLEM

PG
5038
F8A17
1895
díl 41

SBORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

JÁ NECHAL SVĚT JÍT KOLEM.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1901—02.)

V PRAZE
— NÁKLADEM J. OTTY. —

(VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.)

PG
5038
F8A19
1895
díl 41

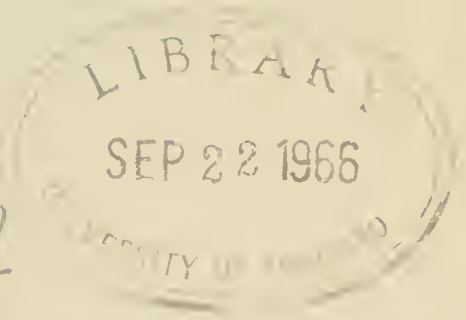

1126980

TISKEM ČESKÉ GRAFICKÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
V PRAZE.

PŘÍTELI

K. V. RAISOVI

J. V.

*

PROLOG.

Já nechal svět jít kolem.

Dost vtíral se mi celou svojí tíhou,
svých hesel ruchem a tak mnohou knihou,
dost často o mne zavadil
svou drsnou zřídka žehnající rukou;
já ovšem v jeho píseň mnohozvukou,
co chtěl dát, — vše si nahradil
jen vínem samoty, sám se svým bolem —
já nechal svět jít kolem.

Jak Merlin, který zaklet byl v svém stromu,
zpěv skřiváňčí tak jako hukot hromu,
šepot haluzí jak hovor bystřiny,
já nechal plynout dál a v kosmos splývat,
já chtěl se pouze v nitro vlastní dívat
a v jeho srázné hlubiny;
ni třtina nehlesnula šumným stvolem —
já nechal svět jít kolem.

V tiš vnořen, až mne nebude víc tady,
já nechal teplo přízně, záští chlady
nad hlavou snící táhnout dál,

jak v žití koncertu by nebyl notou,
jak byl bych pouze zadumanou hmotou,
ač v plném vědomí já spal,
ni macešky květ neutrh' jsem polem —
já nechal svět jít kolem.

To vše, čím hřímal, bouřil, chvěl se venku,
já nechal doznít mysle ve přístěnku,
však ducha svého v svatyni
jsem atom nepustil z té všední vřavy,
já vyobcoval z duše vše sny slávy,
jen v sebe vnořen dlouhé hodiny
jsem v pásmo snů se zapřed tichým molem —
já nechal svět jít kolem.

Co v této tiši vzrostlo za rok celý,
jsou vybledlé jen Styxu asfodely,
vím, slunce žití nedotklo se jich,
jsou hodin blízkých zastavení kyvy,
jsou šepty hřbitovních vrb, šepty jivy
nad potokem, jenž v lednou kůru ztich;
v mé duši klid — a ty jsou jeho polem —
já nechal svět jít kolem.

Já nestál oň, tak o mne jak on nestál;
já pouze neměl síly, abych přestal
sny svojí duše v samotě své tkát;
to jestli vinou mou, to jest jí pouze,
o potlesk nestojím, o soucit z nouze,
já nechtěl světu — pouze sobě hrát.
Tak vzniklo pár těch květů na pni holém —
já nechal svět jít kolem.

I

ASYL DUŠE.

1901.

Nulla dies sine linea.

Jak dávno to, co starý mudrc řek':
»V tom všecka pravá moudrost životní,
byť dožil jsi Methusalemův věk,
neb sklán byl v metě žití prvotní,
bez čárky jeden nenechávej den,
tvůj úkol bude vždy pak vyplněn!«

Dle toho mistr řídil se a rád
a dožil brzy roků sedmdesát,
a vytvořil děl velkolepých řad,
jsa zvyklý denně v slova žulu tesat,
svou náladu i myšlénku i sen —
Byl jeho úkol cele vyplněn.

V noc novoroční svojich milých kruh
již opustil a ku své práci sed.
Den nesmí minout bez čáry, tvůj pluh
již čeká, bys jej v sypkou hrudu sved,
tvá čeká loď již po objetí pěn,
i dnes tvůj úkol budiž vyplněn.

A k práci sed; nad listy sklonil skráň.
Dvanáctá bije právě s věží všech,
a péro z ruky pouští mdlá již dlaň,
a jizbou křídel šumí tichý dech,
a ticho zas — ni slovo ani sten.
Byl tenkrát jeho úkol vyplněn

V noci novoroční 1901.

Píseň.

Myšlenky — moře rozvlněné,
nad nimi tichý měsíc — cit,
vtip — vítr, do dálky mrak žene,
by slunce mohlo na blankyt.

Tož slunce — nesmrtelná krása,
a v středu všeho básník sám,
ať kvílí dumá nebo jásá,
by vše stkal v písně drahokam

Velký pátek.

Na velký pátek poprv Lauru
Petrarka uzřel v kostele,
den smutku stal se mu dnem blaha,
jak vůni květ když nastele.

Žal, smutek, touhy přišly pozdě,
on myslil vždy, na pátek ten,
tvůj umřel Bůh, tvá vznikla láska,
jíž tolik trpíš nešťasten.

»Však ztiš se, z každé slzy tvojí
se nový sonet narodí!«
šept do ucha mu tiše Satan,
»jinak to s láskou nechodí.«

Zahrada mládí.

Zahradou je Mladost, paní v ní je Radost,
blah, kdo v její stinnou alej zapadne;
tužbám všem je zadost, v srdci každá žádost,
ovanuta májem v květy omládne
Vodojemy šumí sladké svoje dumy,
s jabloňových štěpů kolem cest
samá růže padá — Ó jak dá se ráda
v opojení mladá
duše svést;
tříští rozptýlených, jasmínových hvězd.

Rozmar s čapkou blázna, kde je skála srázná!
nechá ob čas cinkat svojím rolničkám,
Žert, Smích, s Vtipu skvostem, stálým jsou tu hostem,
Píseň neustává v sluch se vkrádat nám;
každou novou chůzí nové ve Illusi
octneš se a každá sladká jest.
Přeludů říš vratká, nových plesů matka...
z láhve letí zátka
na počest,
paní toho sadu, kde vše musí kvést!

Nechť si venku čeká, vzteká se a štěká
těžkopádné Stáří, sok nás všech,
Čas nechť jeho sluha, doléhá zle, z tuha, —
nám tu kvetou růže v barvách stech,
nám tu hárá duha, síly je v ní spruha;
nezachvějí námi Starost, Zloba, Lest,
tyto družky Stáří; nám zde Rozkoš září,
ve dívčí plá tváři
svitem hvězd . . .
Kdo chce, tomu Mladost věčná jest!

Tíha zodpovědnosti.

To závaží jest každé lidské snahy,
která se k nejvyššímu dopjala;
po prvním úspěchu se ozve záhy.
Ta horší steré muky Tantala.
ta zatarasí všecky k ráji prahy,
co nejdřív otráví vše bez mála,
jak vlasatice se i nad sny míhá,
ta strašná, neuprosná, dusná tíha.

Tu César cítil na svém trůnu stejně,
jak papež znal ji pod svou tiarou
ve dvořanů i pochlebníků hejně,
co jásavou svět kol zněl fanfarou,
ji mudřec cítí — pouze čarodějně
ji básník zmůže písní bujarou,
tím člověkem že může zůstat cele:
tak zdolá největšího nepřítele.

Terciny.

Tak skutečně, můj život ve tvůj splývá
a není více hranic mezi nimi,
jak bývalo by tak již od jakživa.

Svět, lidé, práce shon — vše marné dýmy!
Své štěstí tlukem srdce zachycuji,
svůj nezdar a vše druhé — svými rýmy.

Tak vše jest rozděleno. Dobře pluji
tím dlouhým mořem. Sedí Láska vzadu
jak lodivod, ať sporné vichry dují.

Jak v asyl svůj se vždycky k tobě kradu,
bouř s mořem nechám venku buráceti,
a lež a podlost, urážky a zradu,

jen nám když teplo, volno — Čas ať letí!

Bolesti.

I přišly bolesti, odešly zas
jak přišly, odešly právě,
však něco z nich zbylo, co v každý čas
se zachvěje jak rosa v trávě.

I přišly radosti, prudký jich žár
vše spražil touhy a přání,
však srdce být nemůž' suchopár,
když bolestí stopu si chrání.

A ptáš-li se udiven po letech,
odkud ta svěžest v tvém nitru?
Tím věčná je, uzrál jsi v bolestech
a tyto kynou vždy k jitru.

Mou hlavou táhne tichá idylla,
jak nikým ještě sněna nebyla;
po dobré noci vzbuditi se k ránu
v tom vědomí, že celý dlouhý den,
má myšlenka a duma a můj sen
jsou zcela moje, zřít v své duše ránu,
jak zvolna hojí se ve klidu tichém,
a chuďas, pohne-li mých dveří víchem,
že neodejde jistě bez almužny;
dech kolem cítit jedné duše družný;
na procházku se těšit ku poledni
pak trochem práce vyplnit den všední,
a k večeru do blízkých zajít borů
jen sami dva v přátelském rozhovoru,
bez falše, shonu, lstí; v té víře pevné,
že jak dnes bylo, bude zítra zas,
nést krůpěj na dně duše svojí zpěvné,
jež v svitu vlídných očí zaplá v jas
a ryzí plá a temnem dále svítí —

Což, Bože, zázrakem je také žití?

Anděl.

V snech svých jsem viděl státi Anděla.
Byl bledý, okem smutným kolem šel;
tak jala mě tvář jeho nesmělá,
že zaskočil jsem ho a k němu děl:
»Kdo, poutníku, jsi nadpozemských cest,
vše s tebou cítím, třeba utajeno,
ty člověku, zřím, musíš mnoho nést
a tím's mi bližší i tvé smutné věno;
rci, kdo jsi, v duchů sboru tvoje jméno?«

Zved' smutnou tvář a ke mně patřil dolů,
jak přes měsíc když malý mráček pluje:
»Dík za poptávku, ty můj bratře v bolu,
jsem ten, jenž trny růžím ulamuje,
by jiní měli růží ryzí skvost,
já trny lámu, spěje v budoucnost.«

A zmizel v mlze — někam na sto mil,
však v tom jsem vlastní srdce lehčí cítil,
ó jistě kýs trn ve mně ulomil,
v tom okamžiku, co se dále řítil.

Dík za tu snahu jeho, byť i marná,
sto trnů přijde vždy na jednu růži
a vichr zlob a nenávisti duje —
buď žehnán v mrazu zimy i v dnech parna!
Má snaha, Anděle, se s tvojí druží,
i já jsem ten, jenž trny ulamuje.

Vděčně.

Z všeho víru, kolotání,
kde je všecko shon a chvat,
kde jak ptáka zatikání
mře tvůj kvil, hleď vždy si brát
jedno vážné vzpomínání:
Co je tvým, to vezmi rád.

Dnes to hloh a zítra růže,
obojí to vděčně vem,
do rána tam květ být může,
pravda, co dřív bylo snem,
jen když rty a ňadra úže
k sobě lnou týmž polibkem.

Bláh být můžeš nekonečně,
jen ber, co dá život, vděčně.

Věčný stesk.

Máš pravdu duše má, co neřekla jsi,
já vycítil a plnou notou hlásí
se ve mně cit, dál svítí na mou stezku:
Je dost již toho stesku!

Nic nespomůže — jiné pouze nudí,
a nerozhřeje — spíše srdce studí
v svých matných perel čarolesku —
Je dost již toho stesku!

Dost slzí, resignac, v minulo touhy,
vždyť tebe mám — to druhé balast pouhý;
jen jednou Bůh nám objeví se v blesku —
Je dost již toho stesku!

Mně v tobě zjevuje se každodenně,
ty svět můj zabíráš, jak rosteš v ceně,
co zmijí sykot nám ve supů vřesku —
Je dost již toho stesku!

Jen v sebe zříti! To je moudrost pravá
a z hlubiny té perla vždycky vstává,
toť láska vryta na sinajskou desku, —
tou konec všemu stesku.

Mezi plavbou.

I.

Zda tak, či jinak . . . Komu je to milé,
já neptám se a sleduji svou loď,
zrak upřen na kormidlo každé chvíle,
sta siren láká z břehů: Pojď, ó pojď!
Jak Odyssev sluch druhům zacpal voskem,
já neslyším a jedu klidně dál,
kolébán v klidu utěšení božském,
jen ptám, zdali blíž můj ideal?
Zda tak, či jinak . . . Mně to právě hoví,
a věřte, nedá se to říci slovy.

II.

Vím, odkud přicházím a vím kam pluji.
Nuž, plavče, každou přítěž v hloubi hoď
a vichrů nedbej, které vstříc ti dují,
věř, obrněna, pevná je tvá loď.
A co kdy šlehlo jak blesk tvojím mozkem,
to fosforovat mhou ti bude dál,
i v žití všedním, bezbarvém a ploském,
svět zvi to modla nebo ideal.
Zda tak, či jinak . . . vždy vznět, pocit nový,
a věřte, nedá se to říci slovy.

Píseň

Milá tak a dobrotivá,
dobrá tak a přející
tvář tvá do mých snů se dívá
tichým světlem zářící.

Co bych v chvíli té chtěl tobě
říci — ale nemohu,
jenom zlíbat ruce obě
v štěstí příští zálohu.

Vím, že to mi vrátíš všecko,
snad již zítra — proč ne dnes?
až čas přijde, bych jak děcko
znavené ti v náruč kles'.

Svět a lidé — bzukot muší
drze dotírá k nám tmou;
buďsi — však tvůj pohled duší
tichou táhne modlitbou.

Zkušenost.

Tak světa běh se vždycky stejně splítá,
co odpor zde jest?« — říkával můj děd —
»dle jedničky své každý nicky čítá,
však jedničku svou před ně staví v před
a vždy se sklame, u jedničky nicky
vždy teprv cenu dělají,
a marný každý boj zde athletický,
ať krušíš se a svíjíš potají.
A tak ti pravím, hochu můj,
jen to si pamatuj:
»Nes tiše každou v žití pohromu,
a neubližuj nikomu!«

Můj děde, nevím, kterém na hřbitově
ty dlouhá leta hniješ, práchnivíš,
však cítím sílu ve tvém prostém slově,
jež nad klam, urážky mne vznáší výš.
Pud každý zkrotil jsem již demonický,
i vášně, jež se na dně zmítají,
chci jak ty žíti, prostě jen a lidsky,
ať nicky kolem lítají.
A zpět po letech, děde můj,
dík pravím, za ten pokyn tvůj.
Chci tiše nésti každou pohromu
a neublížit nikomu!

Pausa.

Ještě chví se těžce ňadra,
sladký vzruch a sladší sten,
myšlenka však z nudy jádra
slibně rozhlíží se v den.

Tvůrčí slastí u kolébky
zadumán jen stojí duch,
motýlek však modrý, hebký,
odlétá již v zlatý vzduch.

Řádky z denníku.

Jen vybavit se z denní všednosti!
Ký akkord tebe volá, básníku?
Pryč! Odtud pryč, kde vše tak mělké jest
a nízké, pravšední!
Snad Achillu
tak bylo na Skýru, když trouby hlas
od moře slyšel, strhl dívčí šat
a nahý běžel řeckým lodím vstříc.

Jen vyprostit se! To je zákon všeho,
co k žití schopnost má a k světlu chce.
Tím kvílil starý Ovid u Skythů
na pustém břehu moře Černého,
tím kvílí stejně básník moderní
v měst pustém ruchu, vřavě, hlomozu.

Jak vybavit se? Snad se vrhnouti
a střemhlav do moře, jímž pohrdáš,
či zatarasit se a v duši svojí
se hradbou obklopiti starých mistrů,
těch světlých otců starých odkazu,
a hledati tam, co ti nedá svět?

Či cestovati někam daleko
a ztratit sebe, bys tam našel sebe
ve novém přerodu?
Vše stejný klam.
Já jedno před sebe si zašeptám:
Měj lásku, k vůli které dále žít
je cenou žití! S bohem cesty pak
i staré knihy — spat jdu spokojen.

Moudrost.

Co prochví srdcem v povznešené chvíli,
ať nudný život, má přec leckterou,
jak bílá holubice níž se chýlí,
tu s plnou srdce přijmi důvěrou!

Tu zaplašíš-li, sotva přijde druhá,
můž' skepse na vše býti odpověď?
Pak zalkáš, kůra srdce jak je tuhá!
a kolem bodláčí a štěrku změť.

A mohla přec ta chvíle býti drahou!
I po letech ji srdce vycítí,
jak svlačce vůni, který s rosnou vlahou
se nad zdí nahou
a rozpadanou v štěrku zachytí!

Andělé boží.

Andělé boží oblaky jdou,
sny tkají spícím nad hlavou,

Vidím jich křídla, slyším jich let . . .
U mne se nestavte! modlí se ret.

Dál spějte cestou svou po nebi,
znám srdce, kde víc vás je potřebí.

To víru v lásku ztratilo,
s ní vše, co život jí zlatilo.

To vzdalo přeludům docela
svou čistou duši anděla.

Po bledé tváři poznáte ji,
vraťte jí útěchu v beznaději.

Po vlhkém oku, v němž shasla zář hvězd,
poznáte, vaší sestrou že jest!

Andělé boží . . . Tak se ret chví.
Mne miňte a leťte, leťte jen k ní!

Píseň.

Tak mine den,
co zbude z něj?
Jen plachý sen
a beznaděj!

Sám jsi a sirý
když ztichne shon,
tvůj den byl lyry
spuchřelé tón.

Tak mine den,
článkem jen byl
v řetězu změn,
v kterých jsi žil.

Lomcuj tím řetězem
a ptej se as,
kdo bude vítězem
Bůh nebo ďas?

Tak mine den.
Tvá vůle v něm
ve tříšti pěn
sestra je všem.

Kde je tvůj skutek?
Zaklet byl v snech.
zbyl tu jen smutek,
touha a vzdech!

Tak mine den,
s hvězd jenom cosi
schvělo se v sen,
pláče a prosí.

Tak mine den
beznaděj, sen,
vše lichá žeň,
líp, zapomeň!

Pomník lásky.

(K. B.)

V starém parku francouzského střihu,
ve rondelu starých vetchých lip,
krov jichž ani v třepetavém mihu
nepronikne v létě slunce šíp,
čtyřhranný ční kámen mramorový
s písmem zlaceným — dnes vybledlým,
psáno na něm dojemnými slovy,
prostou prósou víc než podá rým.

O přátelství řeč tu mluví tklivá,
o rozkošech lásky nevinných,
o útěše, která sladká, snivá
stékala zde ve slz ručejích,
o neštěstí, které stihlo oba
a jež třetí oplakával zde,
s celým kouzlem, kterým zašlá doba
mluví k tomu, jenž kol cizí jde.

Jistě starou lásku cítí zvolna
po tak dálném čase každý plát,
cizí láskou náhle vlastní bolná
v srdci ozve se a začne lkát.
Tklivá chvilka do všednosti žití,
skoro odtrhnout se — nelze mi . .
Z dálky starý zámeček sem svítí
s otlučených soch svých tvářemi.

Jarní procházka.

Sta tisíc kouzelných ech,
probouzel pružný mi mech,
po dlouhé zimě jednou zas,
když tísní šel jsem trav a řas,
kde řeky křídový břeh
plál bělem sedmikrás.

Ó Bože! Každý ten květ
byl náhle mluvící ret.
»Což v zimě zaspal's?« ke mně děl
a já jsem strnul, já se chvěl . . .
Jak nový byl mi svět,
jímž zamyšlen jsem šel!

Dvanáct ritornellů.

I.

Ty květe anemony!
Sáh' jsi mi k srdci, jakby milá ruka
tam vzpomínek všech rozpoutala zvony.

II.

Bazalky kvítku cudný!
Tak domácí na okně starých panen,
klid pít mi dáš — žel, z minula jen studny.

III.

Genzian modrý kalich
co připomíná? — Lítost v srdci zbyla
po výbojích tak mnohých — žel, tak malých!

IV.

Ty zlatý petrklíči,
co chceš v mou jeseň — z tebe Vesny radost
a první triumf mladé lásky křičí.

V.

Jdi, chladná kamelie!
Jsi příliš pyšná — srdce milující
spíš v sedmikrásách žije.

VI.

S novými hyacinty
vše zladí se — duch upokojen těká
všech nedosněných snů svých labyrinty.

VII.

Mlč, pomněnko ty snivá,
slz vlahou bující — víš nejlíp sama,
ký zdroj to v mojí duši tiše zpívá.

VIII.

Maceška pestrobarvá
chce namluvit mi cit — ví dobře sama,
že vše — jak ona — larva.

IX.

Mdlý šeřík ze skleníku
se tomu směje na svém křehkém stonku.
na čár si myslí půvabných dvou rtíků.

X.

Cynie popelavý
květ šeptá mi: Co krasší může býti,
než sníti ve dne, v noci u tvé hlavy?

XI.

Nádherná magnolie!
V čem spí tvé tajemství? Snad sama luna
své po tmě stříbro v kalichy tvé lije?

XII.

Mák vlčí nenos domů,
prý nese neštěstí — když z tvé je ruky,
jej zlíbám jen a zasměji se tomu.

F. X. Svobodovi

za knihu »K žatvě dozrálo«.

Chtít — něco chtít! V tom celý život jest,
nic nechtít — odříkání.
Zkad skane věčný mír do lidských cest,
jest pouze — usmívání.

Dík za Tvou píseň. V ní je zlatý klíč
v mozolné lidské dlaně,
to štěstí, když nás každý zklamal chtíč,
žít se vším — vyrovnaně.

Přec trochu!

Starý strýc přišel k nám z venkova
o svatém Janě do staré Prahy;
vše báseň bylo mu hotova,
až zrak měl plný nebeské vlahy.

Tich kolem vesel se rozhlížel,
pak jako ze sna usmál se trochu,
jed' málo, ob čas jen šeptem děl:
»Věř, rostem ještě, rosteme, hochu!«

Já v nitru musil mu přisvědčit,
ač skepse slova v hloubi mi tkvěla,
já plně dovedl ocenit,
čím jeho duše chvěla se celá.

S mou skepsí divně tak důvěra
při políbení míchá se v sny mé,
ač zbude námitka leckterá,
jež v taji na dně hluboko dříme.

V sled sobě řeknu si jak ten strýc:
Jen těš se, miluj, líbej dál, hochu,
kdo v boje víru dlí, neví nic,
však rostem každým polibkem trochu!

Práce.

Nad práci není. Ta bol každý zléčí,
toť důkaz jediný, že's vskutku žil.
Nad práci není dobyvatel větší,
bez ní jen každý v prachu živořil;
ať začneš smavě, nebo končíš v křeči,
až chvíš se ve napjetí sledních sil,
tou dokážeš jen, že máš k žití právo,
že v duchu tvém i srdci všecko zdrávo . . .

Kus disputace.

Žák praví:

V života sporu tajném
byl Abel zabit Kainem.
Být Kain zbit od Abela,
— zde rozhodla jen síla —
oč jinačí by byla
dnes lidská epopej celá?

Mistr odpovídá:

Ni o vlas lepší, hochu,
jenom to uvaž trochu:
kdyby byl Abel zabil Kaina,
dí věštba v srdci ti tajná,
že Kainem byl by Abel,
a historie celá
by toutéž cestou spěla,
zas měl bys — starý Babel.

Šeptáno do ucha.

Nech mne dále, nech mne stranou
od banalních hlasů všech . . .
Tiše moje slzy kanou
pryskyřice na stromech.

Zlaté slzy! — Snad hmat drzý
se stromů je uloupí,
kadidla z nich dým však brzy
jednu duši vykoupí!

*

Šel jsem světem s amuletem
lásky tvojí dál a dál,
žíznivým se modlil retem
ale Bůh se — neozval.

Teď Bůh mluví — já však mlčím,
nic nepohne srdcem mým
a jen supů skřekem vlčím
lidský škleb mé písně rým.

*

Políbit tě mezi vlásky,
kde se zlatou vlnou čeří,
byl by velký důkaz lásky,
srdce tvé však — neuvěří.

Políbit tě mezi ňadra,
byl by důkaz přízně tvojí . . .
Slupka tvrda — sladkost jádra
srdce vyloupnout se bojí.

*

Samá rosa na pažitu —
srdce moje — jeden vzdech!
Rosu zlíbá slunce v kmitu,
kdo mé slzy v bolestech?

Rosa — slzy — jedna látka
splynou slunce záplavou,
když se tvoje hlava sladká
skloní mojí nad hlavou . . .

*

Ó jak žena psáti umí
v radosti i nevoli!
Básníci, co vaše dumy?
Choďte k ženě do školy!

Srdce zladí, srdce zdrásá,
otráví sen, okřídlí,
a svět žasne: Jaká krása!
Žel, na prahu mohyly!

*

Někdo trpí — kdo se ptá?
Nikdo Sám v svém bolu
nezavzdychne, nereptá . . .
Druhý jde s ním spolu,
neuhádne, nevytuší,
lásky chléb že s jednou duší
jedí při témž stolu!

Co pak?

Když vše jest vysloveno,
buď tichý již!
Buď mlčení tvé věno
a hrobu tiš!

Věř, slova škodí spíše,
je marný stesk.
Co trpíš, anděl píše
do věčných desk.

Samota není hrozná.
Mlčící Bůh,
že s hmotou mluví, pozná
v ní silný duch.

Co's ztratil, najdeš zase . . .
Svět je týž vír,
ve hvězdném poznáš jase
poslední Smír!

Píseň.

Myšlenek sta přeletí,
jedna druhé v zápětí,
jen ta jedna — ta je tvoje —
zůstává vždy v paměti.

Bílý hloh a modrý bez,
moudrému jen napověz,
o lonských ví bájích lásky,
jak ten zamyšlený les.

Člověk projde, zapomní;
jednou tmí se, pak se dní,
jen ty květy a ty hvozdy
o ztraceném štěstí sní . . .

Melodie.

Na zlatých harfách andělé
prý svému Bohu hrají.
Pak ruce na rty zemdlelé
pod křídla dají
a usínají.

Andělem nejsem, bohužel,
jen hraju svojí paní,
zmdlít ani nesmím, abych pěl
od noci do svítání . . .
Skráň opru dlaní.

Já pěji, když spí andělé,
sám Bůh na trůnu dřímá . . .
Zda ona slyší? Nesměle
zní píseň — ona klímá . . .
Kdo mne si všímá?

---

*

Jiná píseň.

Pokavad žijem, krásně je žít
v paprscích, vůních a květech,
milého cosi v nitru mít
a těkat po vzdálených světech.
Však později sen
o všem tak duší táhne,
je nesplněn,
a duše práhne jen — práhne.

Pokavad žijem, krásně je pít,
po číši rychle číš prázdnit,
milého cosi v nitru mít,
po čemž lze snadno se zbláznit!
Však později sen
číš mákem věnčenou nahne,
je nesplněn
a smrtí k srdci ti sáhne.

Zmodernisovaný hřbitov.

Před lety šel jsem tudy. Tráva měkká
až do úvozu zasáhla svou vlnou,
a zeleně se rozlévala řeka
zdí hřbitovní, výmolů srázných plnou.

Ten hřbitov skoro pod keři již mizel,
sta bříz a habrů clonilo mu kříže,
kam's šláp', kvet' jitrocel a douška, svízel,
sta girland u vrat obepjalo mříže.

Vše hroby halily se pod zelení
a shora celý příboj zlatých klasů
se tlačil ze všad — Stopy dnes tu není,
jež dýchala by starý klid a krásu.

Zeď bílá teď se táhne linealem,
houšť stromu probrána je i houšť křoví,
v tom koutě drahém poznávám se málem;
jen mrtví si as dole stejně hoví.

Však co tu kdysi vřelo z plné číše,
jas, vůně, chlad a lesní poesie,
pod vkusu pravítkem ve chladné pýše
se laciným zde pozlátkem jen kryje.

Dřív ovšem pouť to byla nehostinná,
teď pravidelný je to hřbitov řádný;
jdu lhostejně kol, žel úponek vína,
žel trsů divizny! — Jsem v srdci chladný.

A myslím: Hrob je hrob vždy ve svém jádru,
ať keřů tisíc, ať jej hlína kryje,
leč hrobem když, ať mluví aspoň k ňadru
tím sledním zbytkem poesie!

Bílé ruce.

Bílé ruce, sladké ruce,
smály jste se mojí muce
svojí bělostí!
A já bez vás v žití shluce
neměl, sladké, bílé ruce,
žádné radosti!

Bílé ruce, sladké ruce,
plné milosti!
Chci vás, odstrčíte prudce
zpět mne v úzkosti?

A když vy mne odstrčíte,
bílé ruce, vy to víte,
že já umru v hořké muce
pro vás, bílé, sladké ruce,
v samé žalosti!

Pausa.

(Al. Jiráskovi.)

Co hmatů v lepké hlíně mistr dláta
se nazkouší, než v sličném vása tvaru
se zjeví oku? Ve tvůrčím co žáru
not padnout nechá, smaže mistr tónů,
než tryskne z hlubin píseň Bohem vzňatá?
Což nediv se, kolikrát spěž svých zvonů
přeleje básník, různé látky míse,
než hnouti může srdcem milionů?
Dřív dlužno zdráti srdce jako v lise,
je hrozen zdrán za trochu živné šťávy;
v sled vyčkat, umělcův jest koran pravý.

Účty.

Když uzavřeny účty s žitím,
když jednu bytost pro vždy svojí zvem,
pak jde se to již samým kvítím,
pak jest i obtíž zázrakem.

Jen jabloňové květy prší,
nám každým krokem do kolejí cest
a tam se v sněžnou závěj vrší,
že necítíme kámen, kiest

V té duši jedné všecko zříme,
po čem kdy prahnul mladistvý náš vznět,
na její paži se to dříme,
jakby nám patřil celý svět.

Jí všecko, všecko dáme rádi,
vždyť tak je naše, milá, přesladká,
že připadá nám i to mládí,
jak zašlá, dávná pohádka.

To žijem pouze v přítomnosti,
nás budoucnost již více neleká,
jen vděčnost srdce naše hostí,
co tiše život odtéká.

Jen ona když je šťastna s námi,
to největší je ve všem posilou,
a katastrofa Žití drámy
je klidnou v posled idyllou.

Píseň.

A kdybych sto let a tisíc let žil
a tisíc a ještě pak víc!
Co trpím, to trpěl a snil, co jsem snil,
vše dal bych za tvoji líc!
Tu bledou, unylou tak,
až slzami zvlhne zrak,
tu drahou, tu sladkou — ne, neřeknu víc!

A kdybych sto let měl v mukách se chvět,
a tisíc — ještě pak víc!
Pro jeden tvůj úsměv, ten retů tvých květ,
chci strádat let stotisíc!
Zná každý svůj bol a za svým jde dál,
mně drahý pro tebe věčný je žal,
pro drahou tu sladkou líc — ne, neřeknu víc!

Krajina u Lichnice.

Les plný srázů, balvanové tříště,
pod kterou šuměl horský potok v snách,
již řídnul, rostl šer, a křídly sviště
nám netopýr nad hlavou znikl v tmách.

Les couvnul. Byl jak šiky vojska tmavý,
my v kotlině se octli travnaté,
jež díži podobna až v obzor mhavý
své pnula svahy vřesem bohaté.

Kol ticho. Moucha ani nebzučela,
tlak blížící se noci na vše pad',
za námi lesů hymna došuměla.
Tak teskno bylo v klínu pustých lad,

Že řek' bys, kletba na něm leží jistě,
kraj pustý byl a mrtvý, nesdílný,
dvě žhavé oči plály v jednom místě —
kočárů našich rudé svítilny . . .

Světloška.

Tmou jeli jsme. Les vzadu do mlh splýval,
v kol hrčení jen polní cvrček zpíval.
Tu náhle na mezi pod brvou lesů
se kmitla světloška, lampička vřesu,
jak malý démant její lesk mi připad',
jenž z prstenu by ruky Boží vypad',
již zřel jsem nad vším pnout se nesměrností
od malé hroudy země do věčnosti . . .

Noci na venkově.

Rád mám ty noci na vsi,
rád bdím v nich,
svit luny na všem leží
jako sníh.

Ční stromů starých k nebi
obrysy,
jak odstíny, když v modř se
přimísí.

Kol hrbí se jen chaty,
stodoly,
dál tmí se les, spí pusté
výmoly.

Pták zřídka letí, kmitne
netopýr,
vzduch jest pln neviděných
nikým lyr.

Rád nechám po dne vedru,
únavě
Noc kolem kráčet plání
k doubravě.

Krok její slyším, jak jde
z daleka,
kůň hrábne v stáji, mdle pes
zaštěká.

A ještě z větší dálky
ve padol
sem lehne líně rachot
těžkých kol.

A ticho zas — já pouze
čekám, sním,
až polnice své jekem
vítězným

To ticho strhne kohout
souseda . . .
Byl s dumou svou jsem šťasten,
nevěda . . .

Tři poháry.

Tři poháry v můj život — nechť mnohý byl v něm žal,
mně dobrotivý osud v střed cesty záhy dal.

A jestli byl jsem moudrý, já záhy všecky zdvih'
a úkoj, radost, těchu a štěstí pil jsem z nich.

Já z přírody pil číše a z číše umění
a z číše lásky žhavé, která se nemění.

Tím trojím douškem žiju — co zbude v slední mžik,
blah budu, stačí-li mi, za vše to šeptnout: Dík!

Důvěrná epištola.

Že prchá mládí? naříkáš,
že jeho dny jak větrem listí letí?
Že vlastní se ti odcizují děti?
Že sama jak peň holý lkáš?

Což věrný břečtan necítíš,
jenž kolem tebe vždy se vzhůru vine,
když tvá snět padá — on výš kyne,
a je ti denně blíž a blíž.

Máš pravdu: Vyrost' odjinud,
zde bují jako pravý cizopasník,
však tím je, drahá, v světě každý básník,
jej proto deptat — byl by blud.

On s tebou vzroste věrně dál,
nechť nemá květ, má svěží listí,
před vichry, zimy nenávistí
tě skryje, snese jejich pal.

Vše mizí, přejde. — Světa řád
a žití zákon zní tak neúprosný,
mít břečtanu háv kolem sebe rosný,
jak mnohý kmen by, věř, byl rád.

Ig. Herrmannovi

darem Máje pod Wurzelovo: »Dopito!«

Když sekáč položí svůj zlatý lán,
zda rozsévače sobě připomene?
Jen k žíznivým rtům přichýlí svůj džbán —
Ty's rozséval, tvá setba v klasy žene
Nás nebude víc — příští generace
vždy s vděkem vzpomene tvé velké práce.

Píseň o lidském citu.

Ach, lidský cit je vzácný květ,
kde ten se uchytí,
to jakby svlačec bílý slét'
ve holé rokytí!

Tam na hodinu bleskne se
těch zvonců jeho třpyt
a v slunce sklonu zavře se
tak jak ten lidský cit.

Já proto z kvítků sedmikras
ty nejraději mám,
jež nosí v třísni bílých řas
krvavý drahokam.

Na oči myslím unylé,
jež pláčem zrudly tak,
že obracejí k mohyle
jen snivý, tklivý zrak!

*

Pohádka po tmě.

Mlč, nech to být, věř, radost jest,
však vždycky krátká bývá,
to cvrček ukryt v suchou klest
kdes na tvém krbu zpívá.

Ty dlouho si ho nevšimneš,
on zticha dál svou vede,
a svorně s tebou, kam se hneš,
své zpěvné dumy přede.

Když náhle ztichne — jaký div!
Kol samá jinovatka,
jen ocún ještě kývá z niv . . .
jeť lidská radost vždy krátká!

Dnes a včera.

Včera ještě hrdý strom,
který každou větví zpívá,
do rána jej srazil hrom —
Tak to bývá.

Nevíš proč — tříšť vidíš jen,
nad níž oblak v dálku splývá,
květy, ptáci . . . všecko sen —
Tak to bývá.

Včera žena vroucí skráň
(cítím posud!) v lásce skrývá
a dnes prchá, plachá laň —
Tak to bývá.

Dnes a Včera: věčný sok
budou, byly od jakživa,
v sled smrt udělá jen skok —
Tak to bývá.

Oda.

K 40letému výročí akademické činnosti Giosué Carducciho.

Vážná Clio nad dějin sarkofagem
sedí, rýdko z démantu uklánějíc,
aby v desku bronzovou vryla pevně
heroů jména.

Sestra její, tragická Melpomena,
v očích hrůzy katastrof, v kšticích tmavý
vavřín trpký, pohlíží v proudy dějin
s Medusy tváří.

Měkké tóny flétny své ladíc v souzvuk
jemní hořkost meditac obou sester
s děcka tklivým úsměvem Euterpe
gracií sladkou.

Velké děje pradávných otců, půtky,
řeže, honby, únosy smavých dívek,
pomstu hrdin, zápasy, Calliope
polnicí hlásá.

Jako motýl s opálem vzdušných křídel
v chmurný hlahol epický sníchsem padá,
Hebě rovna snáší se Terpsichora
v rythmickém tanci.

Kynouc vlídně s úsměvem božské sestře,
hocha s toulcem, střelami u svých nohou,
v lýru hrouží bouřnčji bílé prsty
Erato snivá.

Klidná v modré tunice Uranie
kolem hlavy hvězdnatou s gloriolou
k hvězdám kyne, odvěkou setrvačnost
věcí všech věštíc.

Těchto sedm sešlo se — léta tomu —
u Tvé, mistře, kolébky vůlí nebes,
dar Ti ze své Pandory skříně klamné
do vínku daly.

Soudné oko v tajemné vření dějin,
tichý soucit v zápasy dlouhých věků,
sladkou hudbu, rythmický tanec sloky
v milostné písni.

Kouzlo slova s kladiva silou pádnou
jako s měkkým hrdliček cukrováním;
zjevno, profil za nimi uklidněný
Danta že stanul.

Drahé vlasti žehnaje bouří věků,
v tužbě vroucí předati v Tvoje ruce,
jak ji nesl Parini s Alfierim,
pochodeň svatou,

na níž věčné radostné zažíhá se
ve tmách světlo myšlenky s jasem citu,
s žárem pravdy, svobody perspektivou
budoucím časům.

Léta přešla. Hyblejské včely medem
lidstvo krmil's čtyřicet dlouhých roků;
pěkně sluší kadeři sněhem bílé
zelený vavřín.

Léta přešla. »Z papoušků žvatlajících
marnou chválu«, z havranů škodolibých
bílé jsou dnes labutě, letem tichým
táhnoucí k světlu;

K světlu slávy získané prací roků
v službách toho, vskutku co nesmrtelné.
Času dost měj vrýti Tvé jméno k druhým,
velebná Clio.

Geniu hudby.

(Panu dru. Jos. Tragyrn u.)

Duchu Hudby! S nadoblačných sídel
zaleť v srdce nadšenců svých dnes,
tichým váním posvátných svých křídel
slavnostní nám úkoj v nitra snes!
Zavaň tiše! Mocné kouzlo tvoje
zni jak pozdrav míru v líté boje,
tóny slétni, tóny zase
v nové kráse
zpět se vrať, zkad přišel's, do nebes!

Duchu nebeských těch harmonií,
které slýchal Plato ve svých snech,
v bídný prach, v kterém se lidstvo svíjí,
zanes písně sfer i jejich ech!
O čem velcí mistři věků snili,
vše, co tušili a vyslovili,
v památný den v staré kráse
v novém jase
slyšeti nás, děti svoje, nech!

Duchu světla! Nejkrásnější růži
z věnců, jimiž blažíš lidstvo rád,
na skráň vrhni šlechetnému muži,
jenž svůj život v oběť Tobě klad',
který různé řeky v moře spojil,
kouzlem tvojím steré rány hojil;
v památný den k zdaru, spáse
v hodokvase
tónů tvých buď dlouho živ a mlád!

Allegorie.

Tu jakési město divné a cizí
se vzpjalo přede mnou vichřicí snů,
tu domy jak vlny, jež vzdmou se a mizí
a těžko v tom víru dohlédnout k dnu.

Dvě brány jen s ohni strážnými čněly
nad tímto mořem věží a střech,
do ulice házely obě žeh skvělý,
kde dále vřel život, ruch, shon a spěch.

U východní brány Anděl stál Žití,
stál v bílé říze v úsměvu svém;
u západní brány, v tmu jež se řítí,
stál Anděl Zmaru tichý a něm.

Dav stínů východní procházel branou,
dav stínů západní obléhal též,
a z Andělů každý tiše stál stranou,
velký v své velebě strmá jak věž.

Co v městě zatím život vřel stínů,
tak bizarních, groteskních pro spáčů zrak,
a dívek tu sedělo s květy v svém klínu
u dveří, za okny, lehkých jak pták!

Král seděl na trůně, spory vše řešil,
ve chrámě zpíval kněz na boží čest,
u lampy učenec bděl a se těšil
vždy starou pravdou všech vyjetých cest.

U forten žebrák jen kvílel a prosil,
u pranýře dílo své prováděl kat,
v krčmě kdos rval se, dělník, co nosil
své břímě v potu — snad oddán a rád.

Zřel's, v bubny jak bijí, v zvony jak třeskly,
však pro každý ruch byl hluch spáče sluch,
na oštěpů hrotech se bludičky leskly,
níž stínů se zmítal a šířil kruh.

Za stoly mnohá se zvedala číše,
pod okny nevěstek křik zněl a zpěv,
hra stínů do noci splynula tiše,
leč nad vším dvou strážců rudý plál zjev.

Svit rudých ohňů na každé bráně
hrál po jejich tváři, míhal se, plál,
v tom východ i západ se šinul kamos k straně
a mezi anděly stál ten, kdo spal.

Ve hloubi kdes dole město již zniklo,
On zřel jen strážců těch měnivou líc,
a světlo když střídavě po obou stříklo,
je rozeznat oba — nedoved víc.

* *
*

Ó světlo, ó světlo! — Kde východ a západ?
stál soudcem nad nimi, sám se tu ptal;
jak můž' jen člověk — mšice — tu chápat,
co tvůrce či osud od věků stkal?

Neb člověk sám jeden sta republik malých
jest životů, jež ani nestihne zor,
za všecky musí pít bolestí kalich
a poznávat vlastní maličký vzdor.

Dne mšice po slunci, věčnu se dere,
co atom sám tady zvát může svým?
o píď se snaží a s davy se pere
a neznámý cíl jest mu tajemstvím

Co Anděl Žití, co Anděl Smrti
jdou za svou metou poklidně dál,
ať osud jej hladí, ať osud jej škrtí,
vždy člověk cítí svůj odvěký žal!

II.

OMAROVA MOUDROST.

(I.—XLI.)

I.

Mohamed moh' psáti alkorán,
od Boha byl k tomu povolán,
Omar, červ, se za ním v prachu plazí,
kam on perly klad', jen slzy sází.

*

II.

Cestou červ táh', já ho šlápnout chtěl,
ústa otevřel on, ke mně děl:
Jak by tobě bylo, kdyby v mraku
t o t o chtěl ti dělat archanděl?

*

III.

Podle sladké řeči nesuď člověka,
po výsledcích posoudíš jen skutek,
proto vína já se pevně držím,
třeba trpké, zahnalo vždy smutek.

*

IV.

Zelený turban kolem hlavy,
projíždím klidně lidské davy.
Já viděl Mekku. — Co chci více?
Můž' větší býti v světě slávy?
Kol mnohý jde a hodí hlavou,
a přec ví, to je Moslem pravý!
Ač schválně dělá, že mne nezřel,
jde v chůzi, tváři pohrdavý,
a jiný, žebrák u mé cesty,
plec hrbí, pokorně se staví,
to dělá cár ten na turbanu?
S ním, bez něho jsem Moslem pravý.

*

V.

Národ podmaněný, davy v boji shluklé,
před Allahem platí jako srdce puklé,
jako jedno srdce prosté z pouští děvy —
stejně zaslouží si nesmrtelné zpěvy.

*

VI.

Bolest prudce pálí Přejde zas,
všední lidské moudrosti zní hlas,
seslabí se časem — co z ní zbude . . .
vyproudí se v tichý smilování jas.

*

VII.

Jestli ztráta tvoje srdce kruší,
za to vděčný buď, co zbylo v duši,
na světě se všechno vyrovnává,
a snad ztrátou více, než kdo tuší.

*

VIII.

Svatých upomínek v duši chovej sklad,
to iest Chiser srdce, abys vždycky zmlád',
upomínka polibek je Boží,
věčný slitovník jejž na tvoji skráň klad'.

*

*

IX.

Máš-li drahou bytost po svém boku,
musí uschnout slza ve tvém oku,
musí ve vteřině bolest minout,
jak by za tebou sto byla roků.

*

X

Z těchy krůpěje jedné můž' těchy být džbán,
když z upřímného srdce ti splývá,
a z vzdechu jednoho může žalm býti stkán,
když věřící dobré srdce v něm zpívá.

*

XI.

V pustém poli v osamělém stanu
cítí Omar starou srdce ránu,
celou noc bdí, kohout zakokrhá,
zora nachem trhá jitra bránu.
Nový boj mne vítá, jekot polnic
zve mne v zápas, Bože, víš, kde stanu,
chci se bíti o tvůj zákon svatý,
pouští dál vést tvoji karavanu,
jen mi neber lásky upomínku,
květ chce rosu mít a Omar manu.

*

XII.

Tasím meč a do boje se řítím
se lvů řvaním, s tygřic divým vytím,
ale v duši s upomínkou lásky
nejdu mrtvolami, jdu jen kvítím.

*

XIII.

Děl Prorok: Za námi jdou vždycky lidské dcery,
ať den jasný jest, ať mlhou šeří,
i když stáří v srdce tvoje padne,
tíhneš v ráj — kdo čeká tě tam? — Peri.

*

XIV.

Věnčila mne laurem, sotva lilie
takým turbanem kdy stvol svůj ovije,
plášť mi dala, jehož tkáň i plam
hořel v slunci jako drahokam,
tisíc flétnistů a cimbalistů hrálo.
V tom se šídlo kolem v trysku hnalo,
na křídlech svých neslo krásy stokrát víc,
a já v hloubi duše cítil, jak jsem nic.

*

XV.

Radost, růže v poupěti,
zkvete, vichrem odletí,
ale pro vždy za to zbude,
vůně v tvojí paměti.

*

XVI.

Od milenky radost věc je přirozená,
od milenky hořkost divná věc je cizí,
hořkost jako radost, obé stejně mizí.
Proč? — Že obou strůjkyní je žena.

*

XVII.

Trávka, která jarem znova pučí,
tajemství tě všehomíra učí:
Zvadnout, zmrznout, zmizet — jarem vstáti,
klíč to záhad, člověka jež mučí.

*

XVIII.

Celý život lidský samé hloží,
člověk neví, kam svou hlavu vloží,
v koránu jsem čet' — v tom přišla Fatmé,
do rána jsme spali na té knize Boží.

*

XIX.

Nejlíp ke mně mluví tulipánů krása,
která v barev ohni výská jen a jásá,
proto, Bože, prosím, až se prachem stanu,
ať zas k slunci vstanu v ohni tulipánů.

*

XX.

Šel bojištěm jsem, hlavu mrtvou zved',
jak divně bělmem očí svítil hled.
Proč padla jsem zde? — Kdybych já to věděl,
snad tím, by moh' svou drahou jít dál svět.

*

XXI.

Sta svitků pergamenů, moudrost věků,
se smálo na mne z příhrad chmurné síně,
a každý hovořit chtěl ku člověku
svou moudrostí — já středem jich šel líně.
Co z nich? — Jen marnost, a tu dávno našel
jsem v světa zjevech všech i ve šumícím víně.

*

XXII.

Já k Pánu děl: Když musí býti smrt, proč utrpení
klad' jsi před ní?
Proč jasné dni, by nesl tíži její fantom člověk v žití?
Má vábněji důlky očními zvětralých lebek plát kvítí?
A mají lidští dnové se sunout jak pavučin vlákno den
ke dni?
V tom Anděla jsem viděl nad sebou státi
a slyšel hlas bouří do duše váti:
»Já, Omare, jsem nemyslil, že můžeš ptát se na věci tak
všední!«

*

XXIII.

Ať je vedro v poušti, ať je chlad,
Omar v posled klidně půjde spat,
jedno ví: Nad hlavou Orion
a láska u jeho že bdí vždy vrat.

*

XXIV.

Hody byly, kvasy byly, a já tam
hlučně veselil se s druhy, teď jsem sám;
Omarův půst stojí za kvas člověku,
otroku, sem číš dej vody, snopek česneku,
na zem lehnu pod hvězd září v poušti,
roven patriarchům pravěku.

*

XXV.

V boj jsem táhnul, prorok ke mně přišel.
Pokdy nebylo, však já ho přece slyšel,
mluvil moudře, v podjeseně listí
jak by severák zlý od hor čišel.

*

XXVI.

Když tvá víčka v noci míjí sen,
nehleď myslit, čas se plíží jako píďalka,
v bezdnou tůň se ponoř ticha jen,
zkad se ozve volavá snů píšťalka:
Bezdná tůň ta o Bohu je sen
a v něm samý narcis, samá růže, fialka.

*

XXVII.

Čekáš v mečetě, až hlas trouby soudu zazní?
Čekáš ve krčmě, až snad do vína ti proudu zazní?
Jeden ze všeho týž bude výsledek:
Hlas trouby v krčmu jako v mečet o prachu tvého
hroudu zazní.

*

XXVIII.

Ples je růže — smutek, ten je býlí
z čerta zahrady, však obé vzrůstá,
mudřec stejně nad obé se schýlí,
dál jde, bláznům různá přeje gusta.

*

XXIX.

Pyramidy na obzoru v zrak můj ráno šlehly,
večer pak jsme unaveni pod nimi si lehli.
Tucha hrobu ovála nás v dlouhé tiché noci,
z rána děti Beduinů k nám se v shluku sběhly.
Před polednem odtáhli jsme — ale pyramidy
jak náš příchod, sen i odchod okem věků střehly.
Dál jsme jeli zadumáni, jenom v srdce hloub se
vbodávaly mizící jich na obzoru jehly.

*

XXX.

Korán od rána jsem až v noc čet',
skoro ho již umím na paměť,
ale jsem-li do opravdy zbožný,
stačí slovem Allah! by vzdech' ret.

*

XXXI.

Dlouhé epopeje o recích a králích
psali pěvci důmyslní krásně,
krátké epopeje lidských srdcí malých
pro mou osobu jsou nejkrásnější básně;
vyrovná se sloce meče švih,
chtěl bych i poslední být hoden z nich.

*

XXXII.

Znaven výboji a znaven slávou,
cestu k pokoji jen hledám pravou,
v stanu stín jsem uleh' — štíp' mne komár,
ssál mou krev, nevěděl, že jsem Omar.

*

XXXIII.

Zakazuje víno alkoran,
já dím k tomu: Veleben buď Pán,
proč je nechá růsti beztrestně?
Mýlka v tom! — Sem, hochu, nový džbán!

*

XXXIV.

Každému je v světě těžko vyhověti:
spokojíš-li starce, pak se mrzí děti,
spokojíš-li dívky, pak se baby mrzí,
spokojíš-li pány, hned je sedlák drzý,
spokojíš-li moudré, pohorší se blázni,
spokojíš-li blázny, zhřešíš proti kázni,
spokojiš-li Boha, rozzuří se ďábel,
spokojíš-li ďábla, celý svět je Babel,
proto nestarej se, koho lítost zebe,
a hleď spokojiti Boha jen a sebe.

*

XXXV.

Při pohřbu posledního mého vojína
můj vyvře hněv, má pěst se zatíná,
já želím odchod muže dobrého,
pro něhož nový život začíná.
Při pohřbu nejvyššího emira
klid hrobu se mou tváří prostírá,
kam šel, též půjdu jednou, hlava všech,
v stín, do prachu, do prostor vesmíra.

*

XXXVI

Fatmě náhodou sjel s ňader šat,
já je viděl — kolikrát již do tmy plát,
a přec jakobych je viděl poprvé,
hltal jsem jich lotos v duši jat,
cítil jsem, to pravé krásy moc:
jako poprv před tebou vždy nová bude stát!

*

XXXVII.

Proč z jara míza tvůrčí ve všem zpívá?
Proč chví se hloh a kočičkami proč se pyšní jíva?
Proč v lidském srdci ospalém a ztuhlém
cos jihne? — Věřím, kosmu Bůh se v nitro dívá.

*

XXXVIII.

Proč Bůh vložil v naše srdce touhu?
Klad' ji kotvou, či jak skutků vzprouhu?
Je to volavka snad, člověk v přemítání
by se octnul slepý v ptáčníkově dlani?
Ptáčník — zlý je osud — čekat bys jej nechal,
zatím čekáš sám, co za tebou on spěchal,
pak se vysměje ti, drže tebe v hrsti.
Bráníš se? On rty ti zavře hrobu prstí.

*

XXXIX.

Moslímové dva v jakémsi zmatku
začli na krev meči vésti hádku.
Jeden pad' — sok vítězně jej hrdlil.
»Milost!« — »Babo, což chceš věčně žíti?« —
»Ne — jen pokud živu mám svou matku!«

*

XL.

Dlouhý čibuk — modrý táhne z něho dým,
já se za ním dívám, já se ptám, co vím?
Já se ptám, kdo jsem a co chci v světě?
Myšlenkou jsem Boha, či jen pouhý rým?

*

XLI.

Tisíc kápí, tisíc kuklí, tisíc různých mask —
Což já věděl, že již Osud v spřežení mé prásk?
A jak prásknul, všecky masky rozpadly se v prach.
Omar, kalif, stál tu, žebrák, před svým Bohem nah'.

III.

KRESBY A PASTELY.

(Mezi řádky »Zlomků epopeje«.)

Legenda o stvoření.

Tři setkali se v Nekonečnu Všeho
bez jména byli, nebo nebyl člověk,
jenž musí jmenovat vše, by moh' soudit.
Tři setkali se, neviděli sebe,
neb očí neměli, však cítili
svou blízkost, jak by velký jícen trojí
se otevřel, tak byli proti sobě
v bezmezném prázdnu, nahoře a dole
v němž nebylo a tu se ozval první,
ne slovem — nebylť ještě tady člověk,
leč tajným fluidem, které z nich válo,
a tím děl první: Jsem, jenž měří Prostor!

Jak hromů sta by valilo se z hloubi,
tak zalehlo to v daleko až do tmy
a druhý na to pravil bouří vichřic:
Jsem roven tobě, jsem, jenž měří Dobu!

A třetí jako vodopádu hukot
děl k oběma: Jsem ten, jenž měří Hmotu.

*

Cos kmitlo se, z tmy vyhoupla se země
a všichni tři pravili jedním dechem:
Počátek všeho. Již můž' přijít člověk!

Zatracená města.

Zašla hněvem Boha obě,
zašla, příliš milovala,
zašla v prokletí a mdlobě,
v poušti jak pochodeň splála.
Juni jejich veselí,
děvy, jejich gazely,
zašli hněvem Hospodina,
musili tak zahynouti,
milovat že uměli!

Mrtvé moře tam dnes zívá,
pustá pláň a nahé břehy,
scvrklý tamarišk jen kývá,
kde dřív tolik vřelo něhy!
Smutná poušť a mrtvý kraj,
pustá zem a zašlý ráj,
kámen, sůl a květ je plíseň,
pastýř se tu neodváží
zahráti si na šalmaj.

Na sloup solný proměněna
Lotova tu žena stojí,

symbol stálosti, kde změna
trůní ve svém nepokoji
Byli šťastni? Kdož to ví?
Zda poušť za ně odpoví?
lásku chtěli, láskou mřeli,
láskou žili v poslední dech,
zač jen? Za klid hrobový!

Nad nimi se věky valí,
zmizeli, jen v zvěsti živí,
jedno zbude: Milovali!
A kdo je tu spravedlivý?
Ve oblaku krouží sup,
v písku stlívá shnilý trup,
a rty modlitbou se třesou:
»Trestej, jak chceš, Bože lásky,
jenom od nás neustup!«

Saul.

Kdys na poušti jsem spal neb hlídal svoje stáda
neb v modrou patřil dál, v prahnoucí sluncem lada,
co viděl jsem?
Nebe i zem
rám obrazu, v němž duše žila ráda.

Tu jak jsem v poušti spal, na ňadra stulen země,
květ černý z ní se vzpjal, v mou duši dýchal temně.
Byl jako ropucha,
šeptal mi do ucha
a tisk' se na má ústa a blíž ke mně.

Já nevěděl, (já spal,) že byl to démon zhynu,
jenž u mé hlavy stál a skráň mou halil v stínu.
Stál u mne do noci,
o vládě, o moci
sny hrdé šeptal v lidskou, slabou třtinu.

A já jsem náhle vstal a cítil v sobě sílu,
byl skalou každý sval ku velikému dílu,
dnes vládnu a král jsem
a moje nebe, zem —
však srdce stuhlo koží krokodilů.

Ó kéž bych opět spal, jak hoch na poušti kdysi!
Ký démon v prach mne sklál, zřím v mlhách jeho rysy!
Co do ucha mi vdech'
je pláč a žeh a vzdech.
Stůj! Promluv! Rci, kdo Ty jsi!

Hoch jak já u mne stál, bil v harfy zlaté struny,
ve světlech hořel sál, v číš padal paprsk luny,
a krad se po stěnách,
já po oštěpu sáh',
já cítil pod sebou se chvěti trůny!

A jak by křídlem vál pták černý nad mou skrání,
bych harfeníka sklál, já mrštil ostrou zbraní,
ta zaryla se v zeď
a jako v odpověď
zas znělo strun těch žaluplné lkání . . .

A já jsem k hochu prál: »Víc nechoď k mému loži!
Jsem ztracen, ty jsi král, tys vyvolenec boží!«
— A smál se David, hoch
a v harfu bil, jak moh',
a já zřel světy jeho u podnoží . . .

Legenda rozloučení.

To známý kraj byl a tak jemu drahý,
znal mírné, k břehům nachýlené svahy,
zde kázal kdys, tam pustil děti k sobě,
na hlavy jejich skládal ruce obě,
tam žehnal rybářům, jež s plnou sítí
za bídný peníz kupovali žití,
žen úsměvy a chleba pro své děti;
tam chromce zvedl, by moh' dále spěti,
tam do písku psal s myslí prostou, zbožnou,
tam zvedl vlídně ženu cizoložnou,
tam slepci otevřel již zhaslé oči,
a všady čeká vzpomínka, kam vkročí.
Tam farizej ho pyšný s tučným břichem
chtěl chytit v sítě, koketuje s hříchem
v den sabatu, ten úskok zdrtil lživý —
a k všem byl vlídný tak a dobrotivý.

Dnes cítil, že má opustit — to všecko . . .

A viděl sebe v středu templu, děcko,
jak bradatí tu rabíni kol stáli,
jej zkoušeli a se ho vyptávali,

co venku matka hledala jej v strachu,
jak, v dětské tváři lesk hvězdného nachu,
šel naproti jí klidně a děl tiše:
Proč tento strach? Přec není moje říše
z tohoto světa: — Co jsi ty mi, ženo?!

A všecko to dnes viděl vyplněno
tou jistotou, že je tu naposledy
a k stráním, k břehům, k vlnám upjal hledy,
za křídlem ptáka do vzduchu se řítil,
však že je člověk též, dnes nejvíc cítil.

Odysseus.

Zdali věděl Odyssev,
v středu větrů, vln a hromů,
skrze svůdných Siren zjev,
jaký čár, se dostat domů?

Tady Lotofagů břeh
a tam svůdné Kirky sluje,
tisíc půvabů a něh!
Středem všeho loď dál pluje.

Domů tihne. — Itaky
kouř již vítá! — Tedy domů!
Ale jaké rozpaky,
ruku podat — není komu.

Skoro cizí je mu choť
v nápadníků drzém tlumu.
Moře láká z dálky: Pojď!
Ve mně zkonejšíš svou dumu!

Kdesi klesne pán či rob,
roven podťatému stromu.
jen když cítí — hrob jak hrob,
že se posléz — dostal domů.

Otrokyně.

Vše dal jsem ti, co moh' jsem jen,
proč na tvé duši těžký sen?«
děl Alexandr, leže líně
na ňadrech řecké otrokyně.

‚Na srdci mém proč taká tíž?
Až to jen, králi, pochopíš,
pak otevru ti ráda všecky
své vděky i svůj úsměv dětský!'

»Mluv otevřeně, co jen chceš,
vše dostaneš, vše dosáhneš!« —
‚Vrať bratra mi, jejž Peršan zabil,
vrať sestru, již v své sítě zvábil.'

»To ovšem, drahá, nelze mi!« —
‚Pak zbyteční jsme na zemi,
co láska tvá pak, co mé hoře?'
A šla a uvrhla se v moře.

Pohádka.

V skal tvrdých hrudi
gnom se vždy trudí,
v azuru nebes veselá
do dálky těká libela.

V skal tvrdých hrudi
všecko tam studí,
tam noc a stín,
píseň i čin.
Píseň se taví
na pouhý vzdech,
čin láká, však znaví
v poslední dech.

V azuru nebes veselá
do dálky těká libela.
Ký výhled šírý!
Tam řeky víry!
Tam zeleň luk!

Tam píseň ptačí,
v které se stáčí
vše ve souzvuk.
Tam z kytek stromů
střechy ční domů
věž, bílý bod.
vše jiskří a hárá
pohádkou jara
o závod.

Ve skalin hrudi
gnom se jen trudí.
Na čapku svou
připjal si drahokam,
lampičku tmou,
aby tak nebyl sám:
drahokam svítí
nad topas
a gnom se řítí
v hloub za ním v ráz.
Jaké to boje
v škváry a sloje,
jaká to žízeň,
snaha a trýzeň,
nežli z tmy skal
démant mu vzplál.

V azuru nebes veselá
do dálky těká libela;
shon to a spěch,
ty démanty nese
jak vzduchem se třese

svých na křídlech.
Světlo tam loká,
vše pavíoka,
jež hostí břeh,
kolem ní v shonu,
tisíce tonů,
s tisícem ech.

Ve skalní hrudi
gnom dál se trudí
na čapce se svojí lampičkou;
naposled znaven,
pílí svou stráven
vyjde ven na chvilku maličkou;
pod strom si lehne,
hlavu v mech sehne
na chvilku tak jen kratičkou.
V tom safírová libela
se nad ním vzduchem zachvěla,
stín její přes skráň se mu kmitl',
v něm drahokamů třpyt
a gnom tu vážku chyt',
než dále letěla.

Ji chyt' a v dlani měl,
a podivem se chvěl,
co v hloubi hledal tam,
ten jas a třpyt a plam,
ten bájný drahokam
na křídlech vážky hrá.
Ó divná světla hra!
Zkad přichází, kam jde?

Co ve hrudi skal hledal,
gnom v dlani své teď shledal
to volně lítá zde . . .
a ještě vzdušnější,
o kolik krásnější!

A gnomovi spadla slza s řas,
týž drahokam a tentýž jas!

Skaldova dcera.

Nad mořem v Yomu starý hrad stál,
v něm živ byl stařec, jenž skald byl a král.

V mládí svém s Vikingy moři jel,
v stáří svém prázdnil číš, k harfě pěl:
jedinou dceru tento skald měl.

K drsnému ňadru srázné skaliny
netulí květ se lesní maliny,
jak tulila se k skaldu, králi dceř,
tak sladká jak měsíc ve hvozdů šeř.

Když zpíval starý skald a v harfu bil,
když zpíval o bojích, v nichž rek byl,
dceř pustila z rukou práci svou hned,
ať vlna to k tkaní, ať na věnec květ.

Starý skald k dceři tu schýlil se rád,
zněl polibek otcovský ve tonů spád,
jež ozvukem zmíraly po sálu,
co venku moře hřmělo o skálu.

Tak ti dva žili a srostli spolu
a nebylo radosti, ni bolu,
jímž nevzplála stejně by hruď jich,
jíž nezvlhnul zrak by, netryskl smích.

Tu v plné zbroji připlul k nim jun,
mával též mečem, bil v zlato strun.
Tak celý byl otci, skaldu podoben —
a děvčete duší sladký táh' sen.

I zalíbil mladíka skald si kmet,
o bitvách mohl s ním hovořit, pět,
tak místo dvou do noci sedali tři
ve hřmění příbojů, ve vichrů při.

Když stařec byl umdlen, jun v harfu sáh'
a děvčete duší sladký sen táh',
k malině u skály přibyl dub teď,
a růžemi Yomu rozkvetla zeď.

V ráz jednoho jitra rohu zněl vřesk,
vyhlédli z okna ven v jitra lesk:
po moři do dálky, kam sáhnul zrak,
lodí sta, každá z nich běloučký pták.

Ti ptáci se nesli ke hradu blíž,
na každé plachtě rudý plál kříž,
sto mužů na přídě stálo jak val,
na hrudi každému rudý kříž plál.

Jak v starou síň zapadl rohů těch ryk,
»Konec mé idylly!« náhle jun vzkřik',
se stěny strhl meč a chopil štít.
»Zadrž, stůj, synu můj, chceš od nás jít?«

‚Zadrž! Stůj, miláčku!' — On v tváři žel:
»Zeptej se otce jen, mládím když vřel,
kdy by mu boje roh v sny lásky zněl,
zda by se rozmýšlel, zda-li by šel?«

»Máš pravdu a táhni!« — starý děl skald.
»Ještě své hrdiny starý má Balt!
Synu můj, táhni v boj, počkáme již,
boj vždy jde před láskou, ať zví to kříž!«

Však nežli domluvil skald a král,
hrot dýky děvčete křesťana sklál
a hrdý děl otci mrazivý hlas:
‚Jak sami jsme žili, budem žít zas!'

Král skald se tulil k svému dítěti
Roh výzvy od moře zněl po třetí!

*

Šťastný lov krále Lovise.

Král Lovis vyjel dubinou,
jež spala posud v páře,
si z rána na lov s družinou.
Odleskem jitřní záře
všem oštěpy se blýštěly . . .
Tu u starého buku,
kde rohů zněl ples veselý
do žežulčina »kuku!«,
královu oři v uzdu pad'
gnom sivý s šedou bradou
»Můj králi, jsi mi příliš mlád,
nezhrdej starce radou:
Vždy v levo hleď,
však v pravo jeď
a co se netýká tě, tam nedej odpověď!«

Usmál se Lovis, hlavou kýv',
dost rád měl gnomů chasu;
dál středem šlo to lesů, niv,
ve rohů plesném hlasu.

Ha, vzácná laň! — Jí v zápětí?
Ó jak lákala krále!
Však radu gnoma v paměti,
bod oře, cválal dále,
jen v levo hled, však v pravo v před
se pustil tmavou houští,
ať mnohý pán a mnohý man
do vousů vádu spouští,
král dále hřmí,
kde hvozd se tmí,
kdo králi, rcete, v něčem kdy odporovat smí?

Kde bystřina v duh tisíce
v skal tříšti rozpěněná.
na levo stála dívčice
nad prádlem nachýlená.
Zřel nahý prs král, plný bok,
zrak nebeské pln vnady,
leč bodl oře v prudký skok,
pamětliv gnoma rady.
Trh' pradce uzdou na pravo,
man za ním nerad pílí
a brouká: »V hlavě nezdravo
má dnes to náš pán milý,
tu pustí laň,
dál cválá v tmáň
a nechá ujít sobě tak růžnou, zlatou skráň!«

Tak jeli v slunce úpalu
den celý bez přestání,
šer sedal si již na skálu,
kus zvěře jeden ani
v tom trysku nebyl uloven,

dnes bude návrat smutný!
»Za kříž buď tesák vyměněn
a zbroj za mnišské kutny!
Ký ďábel do cesty nám hnal
jen z rána toho gnoma?
Líp u číše bych v šachy hrál
a seděl v klidu doma!
Což ani snad
král nemá hlad,
ni žízně nemá? Věru, to bych věděl rád!«

Král jako přikut na oři
svou družinu hnal více,
tu z tmy před nimi vynoří
se čtverhran — šibenice!
Na každém rohu klátili
se oběšenci nazí,
do sebe větrem mlátili
a jako had se plazí,
syk' jeden na druhého: »Hej!
Už jede! Nám tu schází!«
a druhý: »Tak ho zavolej!«
a třetí, až to mrazí,
křik': »Mezi nás
pojď v noční kvas,
o půlnoci sem přijde sám velmistr náš — ďas!«

A rázem v prostřed čekanu
cos rudou září vzplálo,
jak tisíc žhoucích kahanů
to tančilo a hrálo
Jak suchý list, slyš větrem svist,
na holi, na koštěti

z tisíců opuštěných míst
dav čarodějek letí
a oběšenci šourají
se s šibenice dolů,
s vrhcábů číší hourají
a křičí v družném kolu:
»Pojď mezi nás
sem v noční kvas,
o půlnoci sem přijde sám velmistr náš — ďas!«

To na levo zřel Lovis král,
jen kříž udělal honem,
a na pravo se dále hnal,
znik chechtot za skal sklonem.
Tak cválali, pot na čele,
až z tmy jak z černé vlny
hrad královský se vesele
vynořil světel plný!
S rachotem dolů padl most,
výš trysk' pak prudkým zdvihem,
»Z vás každý na noc je můj host!«
král k manům děl a mihem
u stolu již
všem plná číš
s úst sňala pečeť hrůzy i cvalu toho tíž.

A s číší v ruce Lovis děl:
»Na zdraví pijme gnoma!
Bez jeho rady, kdož ví, žel,
zda bychom byli doma!
Za laní hnát se? — Nebezpeč
nás mohla krky státi!
Za ženou hnát se? — Horší léč,

nechtěj se ani ptáti!
A v pekelníků vnadidla
dát slovo odpovědi? —
Kam vedlo by? — Tož pravidla
ať každý si z vás hledí:
Na levo hleď,
na pravo jeď
a co se netýká tě, tam nedej odpověď!«

Poslední setkání Karla IV. s Petrarkou.

V těch říších, v kterých kvete asfodel,
stín světlý jeden vedle stínu šel.

Ten první seděl kdysi na trůnu,
ten druhý nes jen lauru korunu.

Šli vedle sebe tiše, mlčící,
mrak v čele seděl jim i na líci.

Po dlouhé chvíli, jak šli pospolu,
děl první v tichém duchů hlaholu:

»Já veřejně tvou Lauru políbil.« —
‚A myslíš, králi, tím že's pochybil?‘ —

»Své dílo slíbil jsi mi připsat přec
a nedodržel slova na konec!« —

‚Já řekl tobě, ty to dobře víš,
Tak učiním, když sny mé vyplníš!

Zda splnil's je? Zeptej se sebe sám!‘ —
A rozešli se k různým končinám.

Romance o čarodějníku Žitovi.

Hvozd úpěl v živlů sváru.
Však plném při poháru,
kde krb plál, v teplu seděl
pan Kuneš z Tatobyt;
a kterak v ohně tanci
snil staré o romanci
a do plamenů hleděl,
sem zlekán panoš vlít'.

Hýk' s uděšenou tváří:
»Ó pane, zle se daří,
sám ďas to s námi hraje,
zda slyšel's zníti roh?
Most sám se hnul a padá,
a skřípá svor i kláda,
je pravda to, či báje,
jak v hrad se dostat moh'?« —

»Kdo, osle?« Rytíř houkne.
V tom vítr plamen sfoukne
na krbu, po tmé oba
dlí proti sobě — v ráz

se rozletí tu dvéře,
sem rusý muž se béře,
však očí bleskná zloba
nahradí krbu jas.

»Žel, ruším vás, mně líto,
jsem čarodějník Žito!« —
Psa sípá hlasem, v kterém
se divný pošklеb chvěl,
»Co libo?« — »Nocleh prosím,
svou postel s sebou nosím
i v koutě usnu šerém
a nejsem nepřítel!«

»Nuž, čarodějník jsi-li,«
dí Kuneš, »kratochvíli
nám ustroj, milý kmochu,
chci s tebou v kostky hrát.
Však opatř dříve světlo,
jež vichru vání zhnětlo,
zde zbylo vína trochu,
leč po tmě nejsem rád!«

»To nejmenší jest péče!«
dí Žito a již v kleče
do krbu, mdle jenž dýmal,
cos zamumlal, tam pliv',
v ráz oheň výše trysknul,
až k stropu divně blýsknul,
leč Kuneš konev třímal,
jas v sále byl jak dřív.

»Nu tohle povedlo se!«
děl Kuneš, chřtán svůj rose
starého vína lokem.
»Nu, kmochu, přisedni,
sem nový pohár hostu!
Z všech mého sklepa skvostů
zpij nejlepším se mokem
přes noc až k poledni!« —

V pěst pohár béře Žito.
A mlask' a děl: »Mně líto,
že v břečce, limonádě
se ztápíš noc i den,
já lepším odměním se!«
A po staré sáh' římse,
kde v číší, džbánů řadě
stál pohár zaprášen

Fouk' Žito do poháru,
hvězd tisíc různých tvarů,
jež měnily se letem,
se hravě mihlo kol
»Prach věků, dno je čisté!«
dí Žito — »prvky mizte,
co mrtvo, vzplaniž květem
a šlehni v číše stvol!«

A z poháru to kypí
jak rakety a šípy,
jak perly v opálovém
to lesku šumí, vře,

a Kuneš číši chopí
a než ji v hrdle ztopí,
v tom v trysku to již novém
plá v číši v blesků hře.

»To jiné víno, brachu!
Ze stoletého prachu
atomů stará síla
vře — oživit ji, víš,
v tom tajemství je všeho;
z poháru bezedného
jímž svět jest, hleď, by pila
tvá duše! Vzhůru číš!«

Zas pohár v perlách blýská,
jej Kuneš v pěsti stiská.
»Kdes, chlape, jenom sebral
ten božský malvazír?«
»Je, brachu, z Opatovic,
jej opat pil i novic,
já o kapku jsem žebral,
jí zrosil vous i knír.

A jedna v knír řase
jak perla uchytla se,
ti hodní, dobří mniši
když hostili mne tam,
a tu jsem v živlů zlobě
nes' v knír svém až k tobě,
ji střásl v starou číši,
věř, šlehla, drahokam!

A sotva ke dnu padla,
v sta tisíc kapek zmládla,
pan Kolda znal to víno,
a nepřestal je pít,
je píval Karel čtvrtý,
své Václav prospal chrty,
tak božsky při něm líno,
však též chce — ženu mít!«

»Ta chybí nám tu pouze!«
křik' rytíř, »o tu nouze!
Když čaroděj jsi, račiž
i ženu opatřit!« —
Křik' Žito v zuřivosti:
»Na jednom daru dosti
ty nemáš? Ten ti stačiž!«
A pohár v krb již lít' . . .

A blesk a třesk, řev hromu,
i krov se zachvěl domu
a mlha, tma vše topí,
kvil větrů kolkolem —
Když Kuneš protřel zraky,
zřel vše kol skrze mraky,
po Žitovi — ni stopy,
on sám — byl pod stolem!

Romance o dvou bratřích.

Dva mniši žili v klášteře
ve samotě a důvěře.

Tak lety k sobě přilnuli,
že od sebe se nehnuli.

Byl první vzruch a var a čin
a druhý duma, dým a stín.

Prvnímu sotva stačil svět,
byl druhý mroucí hrobu květ.

Tak byli ve všem protivy,
ten dumný a ten zářivý!

Když první setřás' s víček sen
děl: »Bohu dík! Zas nový den!

Zas k nové práci síla, vzruch
a za vším láska, za vším Bůh!«

Děl druhý: »Nové břímě zas,
jež nést mám hrobu na pospas.«

Děl první: »Co lze lásky dát!«
Děl druhý: »Co jí pochovat!«

Ač nesouhlas v nich zjevný byl,
přec druhu druh byl drah a mil.

Již v světě nepůjde to líp!
Děl první: »Svět je Boha vtip!«

»Máš pravdu, hůř to bude jen,«
děl druhý: »Svět jen Boha sten.«

Tak žili, oba protivy,
až oba byli — šediví.

A oba stáli nad rakví
v tvář sobě řekli: »Kdo pak ví?«

Kdo pravdu měl? Snad oba v blud
ten schvátil žití shon a trud.

Děl první, v jasu obličej,
Já aspoň sladce žil jsem jej.

Ty trudil jsi se celý věk,
cíl stejný máme: slaboch, rek.

Však to ti řeknu naposled,
že nebude již jiný svět.

Co dá i bere, mužně nést:
jen v tom je poklid věčných hvězd.

Ballada jubilejní.

Al. Jiráskovi.

Nežli tu láhev dopijem,
balladu starou povím vám.
Jen jednou, dvakrát nežijem,
rád vám ji v pospas dám.
Nežli tu láhev dopijem
přes dávných časů let,
my starých zvěstí květ
lilii na hrobech zapijem!

Ve starém refektáři
dnes všecka okna září.

Sem Gudul. kmet již dětský,
dal svolat mnichy všecky.

On cítil blízkost smrti,
ba skoro, že jej škrtí.

By líp se šlo mu v nebe,
chtěl všecky mít kol sebe.

*

Již, bratři, láhev načata!
Svou číši každý podej sem!
Ať upomínek poupata
se zvlní a v květ puknou všem!
Již, bratři, láhev načata,
stem tryská hvězdných ok. —
Hoj, to je starý mok!
Žel, chybí tu jen děvčata!

Ve refektáři starém
vše kypí tu dnes jarem.

Kmet s novicem se vítá
a zátka vzhůru lítá.

A talíř, příbor chřestí
žaludkům sladké zvěsti.

A víno tak se perlí,
že kmet své odvrh' berly.

Však víte, jak to bývá již,
když jednou najde druha druh,
tu spadne s mysle každá tíž
a v sled je každý polobůh.
Však víte, tak to bývá již,
kdo platil by své dluhy rád?
Zde každý dobrý kamarád
a každý tich svůj nese kříž!

Když tryskly všem v líc žáry,
vstal Gudul, opat starý.

V ráz všichni ztichli kolem
nad vyjedeným stolem.

Obličej komu svítil,
číš plnou v pěst svou chytil.

Neb čekal na přípitek,
hostiny slavný zbytek.

Ach, jubilea! Známá věc!
Rád každý by v nich zmlád'!
Leč starý kostroun — zubatec
se šklebí u všech zad.
Ach, jubilea! Známá věc!
Oč lepší tu je křest,
tu před každým vždy život jest,
zde — pouze kostlivec!

Vstal Gudul, všichni ztichli,
kdo rýmu měli — vzdychli.

A kdo neměli rýmu
zrak vznesli k nejstaršímu.

Ten držel pohár v dlani,
tvář tála v usmívání.

Cos řek' — pak zmlk' — pak znova,
leč v nic vše tála slova.

Stál každý s číší zdviženou
na slavnou čekal řeč.

Sál chlubil se svou ozvěnou,
leč marná každá léč.
Stál každý s číší zdviženou
na opata rtech lpěl —
leč tento se jen chvěl,
stál klidný s tváří blaženou:

»Jak různé stromy v lese,
tak, bratři, sešli jsme se.

Ten s duší světu cizí
a ten pln jarní mízy.

Ten leccos očekává,
ten všemu s bohem dává.

Jen jedno víme, bratři —«
A takhle se to patří!

A v posled výše pohár zved' —
však slova neřek víc,
jen k číše kraji tiskl ret,
až kapek stotisíc
jak v posled pohár výše zved',
mu v šedivý vous skanulo,
tam diamanty vzplanulo
a ohněm jeho líc.

Jej bratři pochopili,
a všichni v sboru pili.

Co chvála? Slova díků?
Zde žijem v okamžiku.

Ta zubatá již počká,
a každý se jí dočká,

děl Gudul, číši zvedna:
„V řad chybí — ještě jedna!«

Než jsme tu láhev dopili,
balladu starou jsem vám řek',
kdo moudrý, pít se nezmýlí
a těžko každému být vděk.
Než jsme tu láhev dopili,
svou cestou dál šel svět —
Žil Gudul ještě třicet let
a pil až na práh mohyly!

Legenda o lhostejném bratru.

Žil v klášteře, vždy zneuznán,
lhostejný bratr všemi zván.

Ať slunce plálo, padal sníh,
ať konvent vesel, v žalu ztich',

On stranou ode všeho sám
děl: »O nic již se nehádám!«

Vznik' mezi bratry mnohý svár,
kdes ctižádost svůj vetkla spár,

Kdes ješitnost, kdes hamižnost,
on neždál nic, měl na svém dost.

A sotva zrak vrh' sem a tam,
řka: »O nic již se nehádám!«

»Tys dostoup' vrchol askese,
jak lišák lapen v železe.«

Děl opat jednou při číši.
»Však nevěř, to že nejvyšší.

Cos chtít se musí, po čems plát,
je rubáš jinak ten tvůj šat.«

»Tím býti má, já myslím sám,
však o nic již se nehádám!«

A opat zhas'. Byl volby den,
on opatem byl vyvolen.

Pro nezištnost on všech měl hlas;
teď, myslili — vzplál jeho čas.

Teď vztyčí se a oživne
v své ztrnulosti podivné.

»Jak, opat já? To asi klam. —
Však o nic již se nehádám!«

»To není klam, to pravda jest,
vzít volbu káže řádu čest.

Vzít volbu káže povinnost!« —
»Nu, je to pro mne tuhá kost!

Však, bratři, jak jsem pravil vám,
já o nic již se nehádám!«

Od času, co se opat stal,
div, klášter jakby rozkvétal.

Nebylo sporů, hádek zlých,
žil každý pro sebe a tich.

Jak opat by je nakazil,
žár tužeb v nich se zamrazil.

Pod lhostejnosti skořápkou
plul každý se svou kocábkou

ve přístav míru, jenž jest hrob,
kam stačí prken šest a skob.

A opat sám, když umíral,
kol každý v pláči dojat stál

On usmál se jen: »Pokoj vám,
já o nic již se nehádám!«

Romance trochu divná

Pan rytíř Titurel
v les černý jednou jel,
co chtěl, nevěděl ani,
a tmou jak hvozdu spěl
pan rytíř Titurel,
tu uzřel bílou lani.

A jak tu lani zřel
pan rytíř Titurel,
kuš sňal a střelil lani,
šíp do čela jí vjel,
tam zlatý kříž se skvěl,
laň běžela dál stráni.

Pan rytíř Titurel
za divnou laní hřměl
tmou, nocí bez ustání,
a lesem, jenž se tměl,
kříž zlatý blesk, se chvěl
na čele bílé lani.

Na čele pot již měl
pan rytíř Titurel
tou honbou za tou laní,
a les když proletěl,
do mechu schvácen sjel
a vzdychl jen: Má paní!

Fiametta.

Boccaccio kdys k Fiamettě v lásky žáru sed',
slunce plálo v plném létě, edenem byl svět,
polibek byl hrobem větě, než ji řekl ret.

Vidíš, sladká Fiametto, jak vše kolem plá,
zářivé to žhoucí léto k tobě láska má,
polibky co v písně seto, věky přetrvá!

Jen se smála a si hrála zdobným vějířem,
vlasy jeho rozčechrala v letu chlípným rtem.
Náhle — socha ledu vstala — a vše bylo snem!

Po letech nad foliantem starých věštců snil,
do pekel až stoupal s Dantem, v starých hrobech ryl,
nad agavou, nad akantem ptal se: Zda jsem žil?

Jen v té chvíli, tvůj prs bílý když byl cílem mým,
jinoch blouzní a kmet šílí a co já dnes vím?
Co můj vzlet, když nemám síly? Všecko, všecko dým!

Jen ta chvíle, Fiametto, když jsi byla má,
zářící mé byla léto, které plá a plá . . .
Polibky co v písně vseto věky přetrvá!

Ballada o živém ohni.

Jej všichni máme v srdci svém,
je naším ostnem, naším snem,
nám v srdcích stále hoří,
ba sám to srdce tvoří.

Jej neuhasí moří tok.
Za rovník zanes' bludný krok.
až k točen dojdi ledu —
on hoří srdce v středu.

Buď jakékoliv víry syn,
kdos Čech, nevyrveš ze hlubin
žár jeho blýskající,
vždy nový, tryskající.

Jej třeba zdeptá nový čas,
však z popela on šlehne zas
nebeskou rudou růží
ve čackých ňadrech muži.

Nechť rozvlní se splavem vod,
stem cizích nauk, cizích mód —
všem ucho propůjčíme —
leč oheň dál v nás dříme.

Vše vidět, vědět, zkusit, znát!
V sled každý navrátí se rád
a v srdce své se vnoří,
kde onen oheň hoří.

Co mohlo přijít — přišlo již,
my snesli každou ránu, tíž,
ba kámen sami v hrobě
jsme navalili sobě.

Však oheň v srdcích dále plál,
a kámen puk', led srdcí tál,
pod ohně velkým žárem,
až střetli jsme se — s jarem.

Zvěst dí, že v ňadrech země tak
plá věčný oheň — jistě znak
je toho, jejž my máme,
na němž se ohříváme.

Plá sta let — bude tisíce.
Jest z jedné velké hranice
na březích stála Rýna,
nám v srdcích — nezhasíná.

Nejčistší srdce splálo v něm,
svůj žár nám dalo odkazem
a jeho tvůrčí síla
se věky obnovila.

Z nás každý, kdo je dobrý Čech,
má aspoň jiskru ve ňadrech,
a ví, že tou jen žijem,
se o svůj život bijem!

Tak svatý ohni dále plaň!
Myšlenky světlem zahřej skráň
a dělnou učiň mozolnou
a uhnětenou českou dlaň!

Pomluva.

Když Sixtiny strop mistr domaloval,
zrak u stropu vždy, šíj schýlenou zpátky,
po měsících s žebříku sestupoval,
jak zmámen krok mu potácel se vratký.

Šel bez klobouku, pláště, jak byl, slez'
s lešení dolů, kde žil tolik neděl.
Tu zelinář kýs, jenž na káře vez'
své zboží, zastavil se, za ním hleděl
a k měšťanu, jenž kolem šel, kýv stranou:
»To hrůza! Vizte tvář tu zbědovanou,
jak vrávorá, jen hleďte, jak je zpilý,
vždyť ani udržet se, nemá síly!«

To létlo městem, zněło se všech věží
a večer doneslo se ku papeži,
a každý slyšel to a každý věří.

Když k papeži byl pozván na večeři,
zřel, jak se všichni straní a jej měří.

»Nu, nedivím se,« zlou děl papež řečí,
že honorář si vymáháte větší

za Sixtiny strop — vše jsem to již viděl, —
ba ještě více, mistře, dostat máte,
když v mojich službách tak se namáháte,
však hleďte, bych se za vás nezastyděl.«

»Jak, za mne, svatý Otče?«

»Po ulici
jste nejistou šel chůzí, zpit již ráno,
to, mistře, budiž Bohu žalováno!«

Děl mistr klidně, s povztýčenou lebí,
leč s nestajeným šklebem v hrdé líci:

»Ký, svatý otče, div? Já zvyk' již nebi!«

*

Slepý Milton.

Když slepý Milton věčné verše Ráje
svým dcerám předříkával, které psaly,
nervosně rukou škubal límce kraje,

Se noře duchem v minulost, kde plály
ty vidiny mladosti jeho smavé,
jež od kolébky až v tmu jeho hrály.

Však v hlubší tůně resignace tmavé
jej vrhnul pocit mdloby, kterou schvácen
je schytat nesvedˊ v tony dumně lkavé.

I připadal si jak dub, který skácen,
jak velká váza, jež rozbita v střepy,
jak skalný tes, jenž marně sluncem zlacen.

Co platen teď mu přelud velkolepý,
jejž stkal z dum svých, co svět, jejž nosil v sobě,
s nímž zpil se, bil se jako Simson slepý?

On, každé lidské jenž odolal zlobě,
div nerouhal se nyní Bohu svému
a k očím v slzách tiskl dlaně obě.

Hlas varhan, veletoku epickému
jenž taktem, ztich' pod prsty jeho dcery,
jež zdivena se obracela k němu.

Proč náhle zmlk'? Vždyť veršů příval sterý
kaskádou splýval s rtů vždy věštích otci?
Proč slepé oko upírá v kout šerý?

Jak cos by viděl ve své stálé noci!
Tak v písni své se posud nezastavil,
tak pohnut, dojat, schvácen, bez pomoci!

Jak poutník, jejž sráz příkrý v skalách znavil.
Tak divily se dcery — nevěděly,
že Anděl před ním stál a přísně pravil:

»Dost dlouho svět i život zřel jsi celý,
máš pravdu, jsi jak skála, kterou zlatí
v sklon slunce marně paprsk zlatoskvělý,

Jsi jako dub, jenž skácen na souvrati,
jsi váza v střepech; však's měl času dosti,
svět pojmout, dokud slunce zřel jsi páti.

Nuž skálo, vydej žár, jejž od mladosti
jsi pila ze slunce po řadu roků,
byl půjčen ti jen, vrať jej bez milosti!

Nuž, strome, bleskem raněný v svém boku,
šum snětí, vrať i všecky písně ptačí,
vše vichry vrať v své básně veletoku!

Než roztavíš se v marném srdce pláči,
vrať, vázo rozbitá, své všecky vůně,
dost měj, že Pán tě k tomu určit ráčí!

Vše vyslov, čím tvá velká duše stůně,
dřív nemáš práva, ustat ve své pouti,
ni práva spočinouti v Boha lůně.

Z dum vyrvi se! Což neslyšíš zas douti
svých veršů moře? Pěj na rozkaz Páně,
slyš pozoun soudu ve tvých pochyb proutí!«

A znik', jak přišel. Milton vztýčil skráně
a klesnout nechal obě svoje ruce,
a náhle jako bystřeň s horské stráně

Se hrnouc všecko rve a trhá prudce,
proud nových veršů z úst se jemu valil,
co tahy tváře bleskly v tvůrčí muce.

Prch' tmavý stín, jenž okamžik jej halil,
jak Agonistes vzpjal se plný síly,
jak nadšení by číš si po kraj nalil.

A dcery hrát a psáti nestačily . . .
»Co, milý otče, rázem tak tě zhnětlo?«
se později' ptaly v odpočinku chvíli.

»Já na okamžik,« pravil, »postřeh' světlo.«

Golem.

Golema z hlíny zhnět'
Bezalel rabi starý,
vdech' citů svých mu květ
i srdce jaré žáry,
vdech' v každý sval i žílu
mu vlastního já sílu,
jíž svět podmanit práh'.

A před starcem jak stál
a koulel bystrým okem,
Löw starý pýchou vzplál,
nad žití veletokem
jak stanul by, sáh' ke dnu
a jeho krůpěj jednu
vyvážil v laur svých snah.

»Na jeden aspoň mžik,«
snil rabi: »Co chci mohu,
jsem pouze trpaslík,
však vůlí, citem Bohu
se vyrovnám v té chvíli,
já tvořil z vlastní síly,
ó vznešený to cit!«

A plaše jeho zor
se rozhled' jizbou tmavou,
kelímků, pánví sbor
kde mluvil s pecí žhavou,
kde s folianty skříně
nacpány k stropu líně
svůj v prachu snily klid.

Své dílo prohlížel
a nezřel, jak je směšný,
však sotva slovo děl,
byl Golem k dílu spěšný,
rost' náhle, přeběh' schody,
ba plničký džbán vody
na pokyn pánův nes'.

Se stěny sutky strh'
a obrátil v nich písek,
do pece dříví vrh'
a upravil řad mísek,
k rozkazu starce bdělý,
byl čilý po den celý,
až k zemi večer kles'.

»Již dosti!« rabi prál,
»již dosti pracováno,
dost k službě jsi mi stál
a zítra také ráno,
jdi, spočiň, hochu milý,
je nutno šetřit síly,
to starý zákon jest.«

Leč Golem jakby hluch
výš rost a vzpřímil tělo,
již zdál se být jen duch,
jímž všecko oživělo
a jak mu rostly údy,
bylo ho plno všudy,
co začít? Co s ním svést?

Lvem zařval rabi: »Dost!
Já pán a tvůrce velím!
Chceš zkusit moji zlost?
Po tobě kletbou střelím,
jež zbojné syny světla
do sirných slojí smetla,
stůj, lehni, shon svůj ztiš!«

Však marný kmeta křik,
byl obrem z hlíny Golem,
vše kácel, třískal v mžik,
jak vichr zuří polem,
pak zatočil se prudce,
pět hlav měl, čtyři ruce
po kmetu vztáhl již.

Kabalu rabi chyť
a s děsným zaklínáním
na leb mu hodil v kmit;
však trpaslíka skráním
stkal tím jen vínek hvězdný...
Cit děsné hrůzy bezdný
že starce schvátil v tom.

Jen »Jahve!« v strachu hles',
pad' na kolena hbitý,
ne hříčka dum, leč běs
to před ním zuřil lítý.
»Ó pomoz, milostivý
můj Bože, hříšný, lživý
byl soud můj!« — Zazněl hrom.

A v tom sjel bleskný klín
a Golem — hrstka prachu,
však v záři Hospodin
děl ku rabimu, v strachu
jenž chvěl se jak prut holý:
»Víš teď, jak vzpoura bolí —
a to byl pouhý prach.

Teď pochopíš můj bol,
jak mně, Pratvůrci, bylo,
když celé nebe kol
se na mne rozbouřilo,
když vlastní děti světla
má pěst ve propast smetla,
kde věky lkají v tmách!«

Jessenius.

Již dočet' písař. — Ortel hrozný věru:
Má jazyk nejdřív být mu vytržen,
pak hlava sťata, zrady na oběru
má býti katem rozčtvrcen.

Kus těla každý v jiném konci města
má býti pověšen pak výstrahou;
tak přísně, zle se rebelie trestá
a síla mužná s odvahou!

Vše vyslech' klidně. Nezatřásl hlavou,
a klidně nechal soud ten odejít:
to věděl, cestou že tu kráčí pravou,
jak povinnosti velí cit.

To vše by snesl. Pouze jedno cítil,
to hrozné vytržení jazyka;
tu náhle v dumy ponuré se řítil,
svět, skutečnost mu zaniká.

Ten jazyk moci zachrániti pouze!
Pln hrůzy v noc šel před popravou spat,—
však v snách zřel vnukům v kanibalské touze
jak budou jazyk z hrdel rvát!

Smrt Pariniho.

Již záchvat přešel, volnějším se cítil,
a z křesla vstal. — Hle, mohl přejít pokoj
bez sluhy pomoci, přistoupil k oknu
a trnul žasem. Jaký byl to západ!
Nad Milanem, hle, plálo moře světla:
štít každý, každá střecha, každá římsa
jak démantové hroty plny jisker
se míhaly, to okno bylo topas
a ono rubín žhoucí do krvava,
i kouty ulic odlehlých a prázdných
se skvěly zlatým prachem. A to nebe!
To výheň žáru dnes! I zdálo se mu,
že nikdy ani v sladkých dobách dětství
a mladé bujnosti a mužné síly
zrak jeho nebyl takto pronikavý
a chápavý, pít v sebe také světlo!
I pil je hltavě, až zřítelnice
mu přecházely, při tom usmíval se
a opět zpátky ku městu zrak stočil
jež před ním hořelo jak výheň Danta,
jež druhdy šlehal důtkami své písně.
A myslí jeho letělo to vírem;
dny chudoby o suché kůrce chleba,

dny tuhé práce a dny tajných tužeb,
dny úspěchů s úsměvy krásných paní
a sladkým zpěvem jich, dny hojných kvasů,
při kterých ovšem sedal jako Cato
a nepozorován přec pozoroval,
dny plodné práce v středu milých žáků,
dny resignace a dny pokoření . . .
Z všech nejvíc jeden: bezbranný a chorý
kdy na ulici padl bez pomoci,
kdy cítil v srdci nejvíc bídu svoji
a opuštění všemi na té dlažbě.
Pak bouřné dny a scény revoluce
a davů potupný skřek, ztroskot říší
a novou dobu lidstva na obzoru,
kam vejít neměl, již zřel duchem pouze,
jak Mojžíš svatou zemi s hory Nebo.
To vše tou řekou světla vrátilo se
v zrak zpitý, jejž nemohl odvrátiti
od feerie nebes! — Ustoup' zpátky
a beze slova klesl v náruč sluhy,
jenž za ním stál a nemoh' pochopiti,
dnes odkud taká síla v chorém kmetu.

V té chvíli osudné »byl« šept' již Osud.

Bratři »železného prstenu«.

Gubernialní pan rada
seděl večer za svým stolem;
od stropu již, z koutů řada
dlouhých, černých stínů padá
a se rozestýlá kolem.
Matně bliká lampa již,
kolem prázdno, hlucha tíž,
zhasnout chtěl a v lože jíti,
v tom však rozlétly se dvéře,
premovaný lokaj v šeře,
stříbrný tác se mu svítí
v dlani a na tácu psaní.
»Císařský teď kurýr přišel
s depeší,« tak stručně hlásí.
Povstal rada, jak to slyšel,
šedé shrnul v čele vlasy,
psaní vzal, hleď na pečeť,
hlavou kýv' a lokaj zmizel.

»Co to, v noci?« bručel, »teď?
s úřady je věru svízel.«
Chvatně roztrhl pak list,
zvědav začal toto číst:

»Dodána sem byla zpráva
z bezpečného pramene,
bratrství že jakés stává
‚železného prstene'.
po Čechách je rozvětveno,
působí rok mnohý již,
divný symbol, divné jméno,
nebezpečných novot skrýš.
Z Francie prý přišlo sem
a již plná je ho zem
a zde zpráva o tom jistá.
Jakýs kaplan Bolzanista
prý je rozšiřuje všem.
Jaký toho družstva cíl,
třeba, byste vyšetřil,
půjčují prý knihy sobě
nevěrecké, plné hlízy,
do lidu cpou zboží cizí,
scházejí se v tmavé kobě.
Příbuzná zda zednářům
je ta druž, co o tom víte,
jistě brzy vyšetříte,
znám váš důmysl a um.
Zkácet oltář i trůn chtějí,
lidskost vznést tam potají,
každičkému obyčeji
dědů jen se rouhají.
Lidskost křičí a se cvičí
v divných kejklů mumraji,
léčky nezkušencům líčí,
vše co svaté, bourají.
Státu jenom odporovat,
chudinu však podporovat
hesla jejich, v šírý svět

símě zla jen roznášet
francouzských těch světlonošů,
chytat lidi za pár grošů
svého bludu do tenat,
jest prý jejich cíl a spád.
Jsou-li u vás a jak bují,
jisté zprávy potřebuji,
proto rychle vypátrejte,
co as kutí, v taji snují,
referenci o tom dejte.
Nesmí trpěti to stát,
císařský ni majestát,
aby vedle víry svaté
také bílí bujelo.
Tak, náš rozkaz nyní znáte,
jejž se nám dát zachtělo,
v hlavním sídle našem dáno,
zpečetěno, podepsáno . . .«

Rada čet' a znova čet',
hlavu sklonil, v tváři zbled'.
Věčný Bože, co tu stálo,
z toho naň se mládí smálo,
starý před ním povstal svět.

Ruku na skráň položil
a pak dlouho, dlouho snil.
Náhodou zřel v zrcadle
svoje tváře uvadlé,
šedý knír a šedý vlas
a ten dopis zněl jak hlas
kárající, trestající.

Vrásku v čele, vrásku v líci . .
Kterak proměnil jej čas!

Zaplála líc v plamenu . . .
»Železného prstenu«
kdysi bratři svorně byli,
scházeli se, spolu pili
o všem v světě hovořili:
O té bídě těžkých dnů,
o té lidstva příští zoře,
kterou chtěli vítati
v dlouhé, bědné lidstva hoře
mladistvou svou závratí.
O tom velkém probuzení
národů všech v jeden cíl,
v divých bojů burácení
člověkem by člověk byl,
o té snaze hořečné,
o té touze sopečné,
na lidstva skráň, pot kde svítí,
aspoň jednou vykouzliti
příští jitro báječné!
O tom velkém blahu všech,
kteří přijdou k lásky stolu,
bratrství užiti spolu
budiž Maďar, Němec, Čech!
Co dnes zbylo z tužeb těch!

Kde teď druzi jeho byli?
Po světě se rozptýlili,
mnohý pyká nadšení
v podzemním kdes vězení,

jiný do ciziny hnán
ve samotě se kdes kruší,
jiný žije s vyschlou duší
všedností zlou ušlapán;
on sám živ jak mezi hroby,
ač mu řády prsa zdobí.

Stíny táhly po klenbách.
Rukou žilnatou a suchou
rada ve zásuvku sáh'
a v noc pochmurnou a hluchou
ponořený v vzpomínkách,
list po listu z příhrad táh'
Květin v herbáři jak kostry . . .
Skutečnosti vichr ostrý
zde je na hromadu svál,
rada listy otvíral,
otvíral a četl dál.
Tady utkvěl na jmenu
jež mu druhdy drahé bylo.
to snů sta mu vykouzlilo
v svadlou tvář — ach, tenkrát žil!
Zřel těch časů proměnu,
pochod mládí vítězný,
mnohý dobrodružný případ.
Z listu jednoho tu vypad'
těžký prsten železný.
Ruce dvě a spolu spjaté,
nade nimi heslo svaté,
znal je dobře . . . klesá hlava . . .
do prstenu kadeř plavá
zastrčena. Kde dlí dnes
ta, jež sladká, vlídná, milá

její nositelka byla?
Dobře, noc kol, nikde hlas . . .
zastrčil vše, prudce vstal
a to slavné vládě psal:

»Trochu pozdě přichází
výstraha ta, o věk půl
lidstva krok se posunul.
Symboly to, obrazy,
na nichž pouze mládež tkví,
celkem: prázdné šílenství.
Znám to z mládí — dnes to ničím,
pravda je to, jak to líčím,
mladých mozků nadšení,
nic a klam — a blouznění.«

Dopsal, zhas, vzdych' ze hluboka,
chvatně setřel slzu s oka.

Na starém pohřebišti.

„To neřek' byste,“ děl můj hostitel,
mne odváděje vzdušnou na verandu
své villy venkovské ku černé kávě,
„že na místě tom, kde můj stojí dům,
kdys pohřebiště bylo pohanské.“

Já rozhlédl se v romantický kraj.
To malebná vám byla kotlina,
kde prostředkem se řeka vinula,
kde tiše pluly vory; skaliska
dost srázná, ošlehána vichřicí
se táhla na protějším břehu v dál.
Na břehu našem, kde teď villa stojí
a velké válcovny a cihelny,
hřbet volný táh' se zvolna vstoupaje,
jak terasy těch zahrad visutých,
o kterých bájí pověst z Ninive.
Co naproti jen holý skály basalt
jen sem tam protkán růží netřesku,
zde z půdy žírné rostly jabloně
a hrušky, slívy, višně, moruše,

až ku obzoru lnouce, nízký les
kde podával již ruku obloze.

»Jak pravil jsem,« hostitel pokračoval,
»zde, kde můj dům, kdys pohřebiště bylo
a objeveno bylo — náhodou.
Před lety projížděje krajem tím
a seznav bystrým okem břehů tvar
i pomalý sklon stráně ku řece,
jsem levně zakoupil ty pozemky
a nejdřív cihelnu zde vystavěl,
jež posud na levo — tam pod námi —
se rudou svojí střechou rýsuje.
A dobře hádal jsem, tam naproti
jen holé skály tmí se v polokruh,
zde pěkné hlíny leží zásoby
pro staletí. Dům brzy vystavět
jsem nucen byl pro svoji rodinu,
kde žijem teď. Jak začli kopat jsme
na základy, my přišli na stopy
sta starých popelnic a trochu hloub
jsme našli jehly, kruhy bronzové
i meče zubaté a zrezavělé;
tři vitriny dnes plní v museu
hlavního města tato naše kořist,
dle soudu znalců samé rarity.

Ten nález starých bronzů, popelnic
mi zprvu zdál se věcí nahodilou,
že nepřikládal tomu váhy jsem.
Dům dostavěn a s mladou chotí svou
jsem slavně ujal vládu na své hroudě

a v krátké době Bůh nám požehnal.
Z mé primitivní oné cihelny
dnes povstal velký závod, továrna,
již zříte obrovskými komíny
čnít k nebesům tam řeky na břehu.
Nám klidně leta šinula se dál
a rostla rodina má — bohu dík!
a nepřipadlo v snu mi ani jednou,
že na hrobech já vztýčil kolébky
budoucím časům.

V tomto zátiší
jsme žili leta v klidu blaženém
a děti rostly a my stárnuli.
Tu přišla těžká rána osudu,
mých dětí nejluznější urván květ
zlou chorobou kles' ve předčasný hrob.
To bylo pro nás velké neštěstí,
neb tak jsme žili v lásce pospolu,
a nezvyklí jsme byli na bolest,
že v prvních dnech se zdálo nemožným
mně jak mé ženě přestát osudu
ten útok vražedný. Náš blahý klid
se změnil náhle v pusté mlčení,
v němž skoro druhu druh se vyhýbal,
by nedotkl se jeho bolesti.
Co štěstím zvali jsme — to zmizelo
a nemoh' — nazvete to rouháním —
ni pohled na ostatní zdravé děti
a bující tu mrtvou nahradit.

Však závod zkvétal naši přes bolest
a brzy usídlil se blahobyt

do našich zdí přes všecko hoře v nich.
Tu potřeba se náhle objevila
vše rozšířit — a kopali jsme dál,
kde moh' bych stavět domky dělnické.
I kopáme a najdem ve stráni
vám sedm zachovaných popelnic
jak v polokruhu stát, je s pietou
jsme vyhrabali rukou pečlivou
a zatím na verandu postavili,
kde sedíme.

Byl pozdní večer v srpnu,
já z dílen vrátil se a po večeři
jsem s dýmkou used' proti popelnicím.
Od východu se valil černý mrak
a dusno těžké bouři věštilo,
předchůdce jejíž mnohý tichý blesk
se mihl na obzoru dalekém.
Já seděl sám a dýmal ve svém smutku
a zadumal se, dům již dávno ztich',
jen z dálky temně hrom se ozýval
ve vzduchu, ozonem jenž těhotný
jak víko rakve visel nad zemí.
Nač myslil jsem? Na dceru zemřelou,
květ jabloňový, který vichr svál
tak předčasně! Můj dlouholetý bol
se ozval prudce v srdce hlubině
té bouři podoben, jež z daleka
sem táhla v majestátu posupném
po černých skalách protějšího břehu.
A jak jsem dumal, křivolaký blesk
tu řadu popelnic mi ozářil,
jež proti mně na kraji verandy

se šklebily a tu jsem k sobě děl:
‚To jistě byla jedna rodina,
již zburcovala tady motyka
z té tůně klidu, v kterém dřímaly
po staletí — ty urny větší druhých,
to byli rodiče a menších pět
jich děti, které zkosila smrt dřív.
Jak nesli asi oni takou ztrátu?
Jak nesu já ji? — Co smím žádat víc?
Já na hrobech svůj založil jsem dům,
na otců popelu jej vystavěl
a nezaleknut děsným objevem
starého pohřebiště, nový svět
jsem volal k žití z mohyl násypu.
Zde nemohlo mi plné štěstí zkvést,
ba dítě tvé tak záhy urvané
daň byla pouze ve dlaň osudu,
jež sleduje nás stále vztýčená,
za mrtvé, kterým klid jsem porušil
svou hamižností, duchem obchodním.
To bylo výkupné za mrtvých mír.

Snad pošetilé jsou to myšlenky
a z mozku, který týrán bolestí,
si hledá východ z ní — vy řeknete.
Leč jako muž já mohu říci vám,
že od té noci, bouří těhotné,
mír sestoup' v duši mou a smíření.
Já řek' tu sobě: ‚Což jsem jediný
jenž na hrobech své štěstí zbudoval?
To v jádru dělá každý, není pídě,
kde nebylo by nikde mrtvoly,
prach živen prachem, v nové žití vzplá

a tělo prach jsouc, v prach se rozpadne,
toť věčný života jest koloběh,
proč měl bys bouřiti se proti němu?

•

Tys křísil z prachu život odvážně,
snad rouhavě, když mrtvých svatý klid
jsi burcoval, proč nyní reptat chceš,
když prach za pomstu svou žádá opět prach?
Toť věčný zákon — něco za něco
a ztráta děcka tvého bolestná
jest výkupem jen za vše, co jsi získal
svou prací vytrvalou, potem svým.
Tak plně šťastný nikdo nemůž' být,
vždyť prach jsi sám, jenž k zmaru odsouzen.

Snad nazvete to všecko absurdností,
mně ztýrané to duše asyl jest;
Teď světlá je mé dcery vzpomínka
a světlejší vždy — já se utišil
a úkoj můj se svezl na všecky,
jak sladké těchy balsám konejšivý!«

Řka, násilím jen slzu potlačil
a odešel, jakby se skoro styděl.
Já musil uznat pravdu jeho slov.

EPILOG.

Já nechal svět jít kolem . . .

Ach, to se řekne: »Nechám svět jít kol!«
On každou k tobě vniká skulinou,
on řídí v posled radost tvou i bol.

A dnové jdou, měsíce pominou
a stojíš před tím, před kterým jsi prch',
tvář v tváři jedinou jen vteřinou.

A klid a mír před tebou strmý vrch,
kam dospět lze jen v skutku životem,
přes rokle i stem illusorních sprch.

Toť hora Očistcová, po níž jdem,
Ráj klidu výš jest ještě, v nový vzlet
tep nový perutím dej každým snem.

Až za hrobem ti kyne klidu květ,
pod září jiných hvězd, za jiným pólem,
až víko rakve sletí, siný ret

Sám dopoví: »Já nechal svět jít kolem.«

OBSAH.

Prolog.

Já nechal svět jit kolem 7

I. Asyl duše.

Nulla dies sine linea 11
Píseň 13
Velký pátek 14
Zahrada mládí 15
Tiha zodpovědnosti 17
Terciny 18
Bolesti . . . . . 19—20
Anděl 21
Vděčně 23
Věčný stesk 24
Mezi plavbou . . . . . 25—26
Píseň 27
Zkušenost 28
Pausa 29
Rádky z deníku 30
Moudrost 32
Andělé boží 33
Píseň 34
Pomník lásky 36
Jarní procházka 38
Dvanáct ritornellů 39
F. X. Svobodovi 42
Přec trochu! 43
Práce 44
Kus disputace 45
Šeptáno do ucha 46
Co pak? 49
Píseň 50
Melodie 51
Jiná píseň 52
Zmodernisovaný hřbitov 53
Bílé ruce 55

Strana

Pausa 56
Účty 57
Píseň 59
Krajina u Lichnice 60
Světloška 61
Noci na venkově 62
Tři poháry 64
Důvěrná epištola 65
Ig. Herrmannovi 66
Píseň o lidském citu 67
Pohádka po tmě 68
Dnes a včera 69
Oda 70
Geniu hudby 73
Allegorie 75

II. Omarova moudrost.

I.—XLI. . . . . 81—95

III. Kresby a pastely.

Legenda o stvoření. 99
Zatracená města 101
Saul 103
Legenda rozloučení 105
Odysseus 107
Otrokyně 108
Pohádka 109
Skaldova dcera 113
Šťastný lov krále Lovise 116
Poslední setkání Karla IV. s Petrarkou 121
Romance o čarodějníku Žitovi 123
Romance o dvou bratřích 128
Ballada jubilejní 131
Legenda o lhostejném bratru 136
Romance trochu divná 139
Fiametta 141
Ballada o živém ohni 143
Pomluva 146
Slepý Milton 148
Golem 151
Jessenius 155
Smrt Pariniho 156
Bratři »železného prstenu« 158
Na starém pohřebišti 164

Epilog.

Já nechal svět jít kolem 173

PG 5038 F8A17 1895 díl 41

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

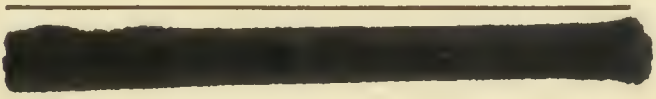

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

NÁKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE